

# 1 Hyvinvointisuunnitelma 2023

**Lapset ja lapsiperheet. Jokaisella lapsella on lähtökohdistaan riippumatta tasavertainen mahdollisuus hyvään ja mielekkääseen elämään ja arkeen.**

Kasvu, oppiminen ja kasvuyhteisöt

| Tavoite                                                                                                                                                        | Toimenpiteet                                                                                                                                                                       | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Vastuutaho                                                    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|
| Lapsella on yksilöllisiä tarpeita tukeva laadukas koulutus ja varhaiskasvatus.                                                                                 | Lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan                           | Varhaiskasvatuslain muutoksen (1.8.2022) toteutuminen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Varhaiskasvatus                                               |
| Lapsen oppimiseen ja kehitykseen vaikuttavat tarpeet tunnistetaan riittävän varhain.<br><br>Kouluhaluttomuuteen liittyvät syyt tunnistetaan riittävän varhain. | Lapset puheeksi -toimintamallia tarjotaan esioppilaiden huoltajille varhaiskasvatuksessa.                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                               |
|                                                                                                                                                                | Perhekeskustoiminta tukee lapsen kasvua ja kehitystä sekä oppimista. Oulunkaaren ja kuntien yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kuvaa toimenpiteitä ja vastuutahoja. | Tiivis yhteistyö perhekeskuksen työntekijöiden/ verkoston kanssa: sivistysosasto, hyvinvointiosasto, perhepalvelut<br><br>Neuvolakäyntien yhteydessä kartoitetaan ja tuetaan lapsen kasvua ja kehitystä sekä perheen jaksamista. Tarvittaessa otetaan mukaan laaja moniammatillinen yhteistyöverkosto<br><br>HOP-hankkeen työntekijä toimii yhteistyössä oppilashuollon, neuvolan ja perhekeskuksen kanssa etsien tuen muotoja ennaltaehkäisyyn ja lasten oikeuksien toteutumiseen | Sivistysosasto<br>Hyvinvointiosasto<br>Perhepalvelut/ Neuvola |
|                                                                                                                                                                | Oppilashuoltosuunnitelman (varhaiskasvatus, yhtenäiskoulu) mukaisen yksilöllisen oppilashuoltoasian vireillepano sekä koulutusta tukevista toimenpiteistä sopiminen.               | Varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee monialaista yhteistyötä lapsen ja perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Sivistysosasto<br>Hyvinvointiosasto<br>Perhepalvelut          |

|  |                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                   |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>Ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö on monialaista ja poikkihallinnollista sekä tukee lasta yksilöllisesti.</p> | <p>HOP-hankkeen työntekijä toimii yhteistyössä oppilashuollon, neuvolan ja perhekeskuksen kanssa etsien tuen muotoja ennaltaehkäisyyn ja lasten oikeuksien toteutumiseen</p> <p>Koulu: Huolehditaan, että kouluilla on riittävä resurssi oppilashuoltoon ja pidetään kaikki suunnitelmat ajan tasalla. Tehdään yhteistyötä hyvinvointiosaston ja sosiaalitoimen kanssa ja yhteistyötä syvennetään sekä parannetaan entisestään. Oppilashuollossa mukana oleville järjestetään mahdollisuus koulutukseen ja lisätiedon hankkimiseen.</p> <p>HOP-hankkeen työntekijä toimii yhteistyössä oppilashuollon, neuvolan ja perhekeskuksen kanssa etsien tuen muotoja ennaltaehkäisyyn ja lasten oikeuksien toteutumiseen</p> <p>Perhepalvelut tekee yhteistyötä koulun ja oppilashuollon kanssa ja yhteistyötä kehitetään. Laaditaan oppilaskohtaisia toimintasuunnitelmia lasten hyvinvoinnin edistämiseksi.</p> |                                                                                   |
|  | <p>Lapset tuen polku selkeä kokonaisuus sekä toimii palveluohjauksen työvälineenä.</p>                           | <p>Hyvinvointiosasto osaltaan toteuttaa yhteistyössä viestinnän asiantuntijan kanssa tuen polkujen näkyväksi tekemisen nettisivuilla.</p> <p>Perhepalveluiden oma lapsen tuen polku on käytössä. Yhteydenottoihin ja ilmoituksiin vastataan nopeasti ja tukitoimia tarjotaan. Kaikkiin tilanteisiin pyritään löytämään lasta parhaiten tukevat ja lapsen edun mukaiset ratkaisut.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <p>Hyvinvointiosasto<br/>Viestinnän asiantuntija</p> <p>Perhepalvelut Neuvola</p> |

|                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                           | <p>Perhe- ja sosiaalipalvelujen seudulliseen ohjaus- ja neuvontanumeroon yhteydenotto toimii matalalla kynnyksellä.</p>                                                                                                                | <p>Palveluohjaus toimii osana perhepalveluja. Ohjataan ja kannustetaan yhteydenottoihin matalalla kynnyksellä. Palveluohjauksessa puheluita vastaanottavat sosiaalihuollon ammattilaiset. Neuvoja ja apua voi tiedustella monenlaisissa kysymyksissä.</p> <p>Seudullinen palveluohjaus tulee vanhemmille tietoon raskauden ajan kotikäynnillä ja äitiysneuvolan tarkastusten yhteydessä.</p> <p>Seudullinen palveluohjausnumero on varhaiskasvatuksen henkilöstöllä tiedossa.</p> <p>Sivistys- ja hyvinvointiosasto omalta osaltaan lisää tietoisuutta ohjaus- ja palvelunumerosta ja kannustaa matalan kynnyksen yhteydenottoon.</p> | <p>Perhepalvelut<br/>Neuvola</p> <p>Sivistysosasto</p> <p>Hyvinvointiosasto</p> |
| <p>Koulukiusaaminen vähenee ja lasten turvallisuuden tunne lisääntyy.</p>                 | <p>KiPu-ohjelma on käytössä, Vaalan oma koulukiusaamisen vastainen ohjelma.</p>                                                                                                                                                        | <p>KiPu-ohjelma käytössä ja yhteysopettajat nimetty</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <p>Sivistysosasto</p>                                                           |
| <p>Lasten ja lapsiperheiden kotiseututietoisuus ja -kulttuuri lisääntyy ja vahvistuu.</p> | <p>Kotiseututietoisuuden ja -kulttuurin vahvistaminen (museumvierailut, teemapäivät, kotiseutuhistoriaa valottavat esitelmät ja tapahtumat, kotiseuturetket yms.) yhteistyössä Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistyksen kanssa.</p> | <p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry: kotiseutumuseo auki edelleen kesällä sunnuntaisin, syksyisin järjestetään kotiseuturetkiä pääsääntöisesti oman kunnan alueella.</p> <p>Nuorisopalveluissa huomioidaan kotiseututietoisuuden lisääminen toimintoja suunniteltaessa</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry</p> <p>Hyvinvointiosasto</p>     |

|  |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                          |
|--|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|
|  |  | <p>Verty-hankkeen perheretkikohteet valitaan niin, että retkillä vahvistetaan myös kotiseututietoisuutta ja -kulttuuria</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi tuottaa tapahtumia ja toimintoja pohjautuen vahvaan paikallishistoriaan. Vahvistaa erityisryhmien asemaa ja tasa-arvoa.</p> | Vaalan Kulttuuriklubi ry |
|--|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|

#### Ihmissuhteet ja elämänmuutokset

| Tavoite                                                                                                                                                                   | Toimenpiteet                                                                                                          | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Vastuutaho                                                      |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| Vanhempia ja/ tai huoltajia autetaan ja tuetaan lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä ja perheen vuorovaikutuksessa riittävän varhain | Lapsen ja lapsiperheen tuen polku tekee näkyväksi eri vanhemmuuteen liittyvissä huolenaiheissa toiminnot ja palvelut. | <p>HOP-hankkeen työntekijä tekee yksilöllistä työtä perheiden ja vanhempien tukena ja samalla voidaan tukea lasten hyvinvointia välillisesti! Tarjotaan olemassa olevia tukimuotoja ja pohditaan muuta perheen tarvitsemaa tukea ja sen toteuttamista hankkeen puitteissa.</p> <p>Neuvolan terveystarkastusten yhteydessä ohjataan asiakkaita eri palveluiden piiriin huolenaiheesta riippuen</p>                | <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Perhepalvelut neuvola</p>           |
|                                                                                                                                                                           | Vanhempainkoulua tarjotaan ja vertaistukiryhmien toimintaa kehitetään.                                                | <p>HOP-hankkeen työntekijä tekee yksilöllistä työtä perheiden ja vanhempien tukena ja samalla voidaan tukea lasten hyvinvointia välillisesti! Tarjotaan olemassa olevia tukimuotoja ja pohditaan muuta perheen tarvitsemaa tukea ja sen toteuttamista hankkeen puitteissa.</p> <p>Ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta vanhemmuuden vahvistaminen ja siinä tukeminen</p> <p>Ihmeelliset vuodet vanhemmuusryhmä</p> | <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Hyvinvointialue/Koulukuraattori</p> |
|                                                                                                                                                                           |                                                                                                                       | Vanhempainkoulua tarjotaan neuvolassa ensi kerran 2-vuotis terveystarkastuksen yhteydessä. Laajojen tarkastusten                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Perhepalvelut Neuvola                                           |
|                                                                                                                                                                           |                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                 |

|                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                             |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                    | yhteydessä kartoitetaan arjen haasteita ja ohjataan moniammatillisesti palvelujen piiriin.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                             |
| <p>Kenenkään ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä</p> <p>Jokainen lapsi on arvokas omana itsenään</p> | <p>Lapsen yksinäisyyden tunnetta lievitetään ja itsetuntoa vahvistetaan.</p>                                                                                                                                                       | <p>HOP-hankkeen työntekijä tekee yksilöllistä työtä perheiden ja vanhempien tukena ja samalla voidaan tukea lasten hyvinvointia välillisesti! Tarjotaan olemassa olevia tukimuotoja ja pohditaan muuta perheen tarvitsemaa tukea ja sen toteuttamista hankkeen puitteissa.</p> <p>Suunnitellaan nuorisopalveluissa toimintoja, joilla voidaan lisätä yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kartoitetaan ja tarpeen mukaan kokeillaan myös yksilötoimintoja.</p> <p>Kuorotoiminta: otetaan kaikki hyvin vastaan kuoroleireillä ja luodaan yhteen kuuluvuuden tunnetta.</p> <p>Raskauden aikana kerrotaan varhaisen vuorovaikutuksen tärkeydestä ja terveystarkastusten yhteydessä tuetaan vuorovaikutusta, joka luo pohjan turvalliseen lapsuuteen ja itsetunnon kehittymiseen. Kannustetaan vanhempia huomioimaan lapsen vahvuudet, kehumaan kun asiat sujuvat.</p> | <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Vaalan lapsi- ja nuorisokuoro</p> <p>Perhepalvelut, neuvola</p> |
| <p>Elämänmuutoksissa ja kriiseissä palveluohjaus, tuki ja auttaminen on toimivaa</p>              | <p>Lapsen tuen polku sekä perhekeskustoiminta tukee vanhemmuutta sekä lapsen kasvua ja kehitystä sekä oppimista. Oulunkaaren ja kuntien yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kuvaa toimenpiteitä ja vastuutahoja.</p> | <p>Perheiden parhaaksi verkoston yhdistykset tukevat toimintaa ja osallistuvat resurssien ja omien tavoitteidensa mukaisesti</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <p>Perheiden parhaaksi verkosto</p>                                                         |

Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus

| Tavoite | Toimenpiteet | Tarkennettu sisältö | Vastuutaho |
|---------|--------------|---------------------|------------|
|---------|--------------|---------------------|------------|

|                                                               |                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                    |
|---------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------|
| Lapsi opetetaan pitämään huolta elinympäristöstään.           | Lapsi kunnioittaa luontoa ja sen moninaisuutta.                                                                                                                   | <p>Lähiluonto yksi keskeinen varhaiskasvatuksen toimintaympäristö</p> <p>Hyvinvointiosasto: Luonto on läsnä tekemisessä ja toiminnassa, joita suunnitellaan lapsille ja nuorille. Viedään ja ohjataan lapsia luontoon ja luonnossa liikkumiseen. Aktivoidaan omaehtoista luonnossa oleilua ja järjestetään erilaisia tapahtumia luonnossa.</p> <p>Sivistysosasto:<br/>Koulu järjestää siivouspäivät/ päivät.</p> <p>Hyvinvointiosasto järjestää siivouspäiviä. Nuorisotiloilla opetetaan kierrättämisen perusteet ja kierrättäminen on jokapäiväistä</p>  | <p>Varhaiskasvatus</p> <p>Hyvinvointiosasto</p>    |
|                                                               | Ympäristön kunnioittaminen näkyy arjen toiminnoissa. (koti, koulu, vapaa-aika) esimerkiksi koulun keväinen ympäristön siivouspäivä, jätteiden lajittelun opastus. | <p>Verty-hankkeen asiakkaita kannustetaan liikkumaan koko perheellä. Asiakkaat oppivat hankkeen toiminnassa luonnon kunnioittamista, roskaamattomuutta sekä luontoliikunnan merkityksen omalle hyvinvoinnille.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | <p>Sivistysosasto</p> <p>Hyvinvointiosasto</p>     |
|                                                               |                                                                                                                                                                   | <p>Kaikessa toiminnassa korostetaan luontoarvoa, elinkaariajattelua ja ekologisuutta. Järjestetään lapsiperheille tapahtumia eri luontokohteissa kunnan alueella. Järjestetään erilaisia työpajoja, tapahtumia ja tilaisuuksia, joissa kannustetaan lapsia luovaan ajatteluun ja toimintaan. Pyritään tuomaan toimintoja sivukylille ja vahvistetaan osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Kehitetään uusia toimintamuotoja sekä osallistutaan lastenkulttuuritoiminnan kehittämiseen kunnassa, FestiVaala konsepti tukee tätä ajatus- ja toimintamallia</p> | <p>Verty-hanke</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi ry</p> |
|                                                               |                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                    |
| Kunnan kiinteistöt ovat lapselle turvallisista ja inspiroivia | Lasten ja nuorten toimintatilat ovat myös sisäilmaltaan turvallisista.                                                                                            | Tekninen osasto: sisäilmajoryssä säännöllinen seuranta ja toimenpiteiden miettiminen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Tekninen osasto                                    |
|                                                               | Kiinteistöt mahdollistavat lasten luovaa toimintaa ja                                                                                                             | Nuorisotilalla lasten ja nuorten toiveet huomioidaan ja he saavat suunnitella tilojen sisustusta ja viihtyisyyttä sekä toiminnallista puolta.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Hyvinvointiosasto                                  |

|                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                    | <p>he saavat osallistua kiinteistöjen suunnitteluun.</p> <p>Tilat ovat lasten ja nuorten näköisiä.</p> <p>Aikuiset tukevat lasten turvallisuuden tunnetta omalla toiminnallaan.</p>                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                     |
| <p>Monipuoliset ulkoilu- ja leikkialueet edistävät lapsen luovuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä ovat lapselle turvallisia.</p> | <p>Lapset osallistuvat alueiden ja sen käytön suunnitteluun</p>                                                                                                                                                | <p>Tekninen osasto: seurataan suunnitellusti leikkipuistojen turvallisuutta ja kuntoa.</p> <p>Sahanrannasta tulossa esteetön uimaranta.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                     | <p>Tekninen osasto</p>                                                              |
| <p>Tie- ja katualueet ovat turvallisia lapselle</p>                                                                                | <p>Auraus, hiekotus ja valaistus ovat hoidettu.</p> <p>Edistetään kaikin tavoin poikkihallinnollisesti lapsen turvallista koulutietä/ kodin rooli ja kunnan rooli infran kehittämisessä nostetaan keskiöön</p> | <p>Tekninen osasto: liikenneturvallisuustyöryhmässä jäsenenä, yhteistyössä turvallisuuden edistäminen</p> <p>Katujen pinnoitusta jatketaan: sorateistä asfalttiteitä.</p> <p>Toimitaan aktiivisesti liikenneturvallisuustyöryhmässä ja järjestetään erilaisia liikenneturvallisuuteen liittyviä tempauksia ja tapahtumia lapsille ja nuorille. Liikenneturvallisuuskasvatus on osa nuorisotilatyöskentelyä.</p> | <p>Liikenneturvallisuustyöryhmä</p> <p>Tekninen osasto</p> <p>Hyvinvointiosasto</p> |
| <p>Lapsi omaksuu säännöllisen liikkumisen ja terveellisen elämisen mallin</p>                                                      | <p>Lasta kannustetaan liikkumaan koulumatkat ja muut arkiset matkat lihasvoimalla.</p>                                                                                                                         | <p>Tekninen osasto: pyöräteiden/ kevyenliikenteen väylien infra</p> <p>Hyvinvointiosaston koulumatkaliikuntaa edistäviä tapahtumia ja tempauksia. Pyritään vaikuttamaan huoltajien asenteeseen koulumatkaliikunnan tärkeydestä.</p>                                                                                                                                                                             | <p>Tekninen osasto</p> <p>Hyvinvointiosasto</p>                                     |

|  |                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                           |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|
|  |                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                           |
|  | <p>Luontoliikunta osana perheiden yhteistä tekemistä. Perheillä on riittävä tietoa ja taitoa edistää vähäpäästöistä liikkumista ja elämistä.</p> | <p>Hyvinvointiosasto: Järjestetään koko perheen luontoretkeä ja tapahtumia luonnossa. Edistetään vanhempien yhteistä tekemistä lasten kanssa.</p> <p>Verty-hankkeen asiakkaita kannustetaan liikkumaan koko perheellä. Asiakkaat oppivat hankkeen toiminnassa luonnon kunnioittamista, roskaamattomuutta sekä luontoliikunnan merkityksen omalle hyvinvoinnille.</p> <p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry: kotiseuturetket luonnossa.</p> <p>Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry: toiminta kohdistuu koko perheeseen. Syksyisin tehty yksi luontoretkeä, jossa ulkoillaan.</p> <p>Keskustellaan neuvolassa liikunnan merkityksestä ja mahdollisuuksista. Kannustetaan perheitä yhteisen liikunnan pariin</p> | <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Verty-hanke</p> <p>Perhepalvelut/ neuvola</p> |
|  | Lapsi voi elää ja asua ympäristössä, jossa kulttuuri ja taide ovat läsnä arjessa                                                                 | Kehitetään lasten ja nuorten kulttuuritarjontaa. Kulttuuria ja taidetta pyritään tuomaan esille erilaisten tapahtumien kautta                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Hyvinvointiosasto                                                         |
|  | Lapselle tarjotaan puitteet ja mahdollisuus luovaan tekemiseen, ei tehdä valmiiksi vaan annetaan tilaa luovuudelle.                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Koko verkosto                                                             |
|  | Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia tasavertaisesti nauttia taiteesta ja kulttuurista.                                                            | <p>Kaikki ovat tervetulleita kuorotoimintaan. FestiVaaleille osallistutaan mahdollisuuksien mukaan.</p> <p>Koulu järjestää esim. konsertin tai muun kulttuuritapahtuman tai mahdollistaa pääsyn sellaiseen</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <p>Vaalan lapsi- ja nuorisokuoro</p> <p>Sivistysosasto</p>                |
|  | Osallistetaan lapset määrittelemään itse heille sopiva kulttuurihyvinvointi                                                                      | Hyvinvointiosasto: Lapsia kuullaan ja kuunnellaan kulttuurihyvinvoinnin edistämisessä.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Hyvinvointiosasto                                                         |



|                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                             |                                    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| Lasten ja nuorten tekemä taide tuodaan osaksi kuntalaisten arkea.                                       | Kannustetaan luovaan tekemiseen ja tarjotaan siihen erilaisia mahdollisuuksia. Tuodaan lasten ja nuorten tekemää kulttuuria näkyväksi. Mietitään, voidaanko alueen luontoa hyödyntää siinä jotenkin, esim. runopuiston teko | Hyvinvointiosasto.                 |
| Selvitetään FestiVaala- ja Valentin Vaala -konseptin laajentamista myös lasten ja nuorten festivaaliksi | Brandstein oy, hyvinvointiosasto: suunnitellaan yhdessä lasten ja nuorten kanssa sisältöä tapahtumaan.                                                                                                                      | Brandstein Oy<br>Hyvinvointiosasto |

## Vapaa-aika

| Tavoite                                                    | Toimenpiteet                                                                                                | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Vastuutaho                                                  |
|------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|
| Jokaisella lapsella on vähintään yksi mielekäs harrastus   | Harrastamisen Suomen malli tukee lapsen harrastamista ja uusien lajeihin tutustumista.                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                             |
|                                                            | Harrasteseteli / Harrastekummit koulutetaan nuoria alakouluikäisten harrastekummeiksi                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                             |
|                                                            | Eri harrastamisen mahdollisuudet ovat näkyvillä nettisivuilla.                                              | Pidetään nettisivut ajantasalla tarjolla olevista harrastusmahdollisuuksista. Pyritään tiedottamaan harrastusmahdollisuuksista myös somessa.                                                                                                                                                                                                                                                                        | Hyvinvointiosasto yhdessä viestinnän asiantuntijan kanssa   |
|                                                            | Jokaisella lapsella on mahdollisuus harrastamiseen huolimatta asuinpaikasta tai taloudellisesta tilanteesta | Tarjotaan harrastusmahdollisuuksia niin, että myös kauempana asuvilla olisi mahdollisuus niihin osallistua.<br><br>Ulotetaan toimintoja myös sivukylille. Hyödynnetään digitalisaatiota toimintojen suunnittelussa.<br><br>HOP -hankkeen kautta perheitä tuetaan lasten harrastuksien mahdollistamiseksi.<br><br>Joustava koulupäivä mahdollistaa harrastamisen jokaiselle yläkoululaiselle koulupäivän yhteydessä. | Hyvinvointiosasto<br><br><br><br><br><br><br>Sivistysosasto |
| Lapsi voi nauttia omasta, itselleni tärkeästä kulttuurista | Kulttuurihyvinvointi tukee lapsen koulunkäyntiä ja vapaa-aikaa.                                             | Hyvinvointiosasto: kehitetään kulttuurinuokkaritoiminta                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Hyvinvointiosasto                                           |

|                                                                     |                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                      |
|---------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|
|                                                                     |                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                      |
| Lapsella on mahdollisuus laadukkaaseen vapaa-aikaan                 | Lapsen ja perheen yhteistä aikaa tuetaan erilaisilla vapaa-ajan toiminnoilla | <p>Hyvinvointiosasto:<br/>Kehitetään koko perheelle suunnattua vapaa-ajan toimintaa. Toimintaa, johon lapsi voi osallistua vanhempansa kanssa ja kannustetaan yhteiseen tekemiseen ja yhteisen harrastuksen löytämiseen.<br/>Suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä erilaisia vapaa-ajan toimintoja. Huomioidaan kulttuuri, liikunta, moottoriurheilu jne.</p> <p>Verty-hankkeessa asiakkaat tutustuvat monipuolisesti kunnan ja lähialueen luontokohteisiin ja retkeilyreitteihin, jotta voivat retkeillä niissä myös vapaa-ajallaan läheistensä ja perheidensä kanssa.</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi järjestää toimintaa ja tapahtumia, joihin voi ottaa osaa koko perheenä.</p> <p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdisty ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry; järjestetään retkiä koko perheelle ja yhteistä toimintaa resurssien puitteissa.</p> | Hyvinvointiosasto                                    |
| Digihyvinvointi tukee lapsen kasvua ja on tasapainoinen osa elämää. | Edistetään lapsen someturvataitoja ja digitaitoja                            | <p>Neuvolakäyntien yhteydessä keskustellaan lapsen median käytöstä. Annetaan materiaalia ja ohjataan Neuvokas perhesivustolle</p> <p>Tuetaan lapsen digitaalista hyvinvointia</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <p>Perhepalvelut/ neuvola</p> <p>Varhaiskasvatus</p> |

Fyysinen terveys, mielen hyvinvointi ja itsensä toteuttaminen

| Tavoite                                                                                                  | Toimenpiteet                                                                                                                              | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Vastuutaho        |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| Vanhemmat toimivat niin, että lapsi tuntee olevansa arvokas ja hyväksytty, hänen itsetuntonsa vahvistuu. | Eri toimijat tunnistavat lapsen mielen hyvinvoinnin ja fyysisen terveyden haasteita mahdollisimman varhain -> tuen polku tekee näkyväksi. | Vahvan yhteistyön rakentaminen kunnan eri toimijoiden kanssa, yhteinen kasvatuksellinen vastuu, ajoissa puuttuminen, luottamus pohjan rakentaminen ja alakoululaisten kanssa, tukiverkoston luominen, aikaa nuorille, läsnäoloa, kuulemista. Kannustetaan puhumaan vaikeistakin asioista, ettei jää asioiden kanssa yksin. | Hyvinvointiosasto |

|  |                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                            |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |                                                                                                                    | Kriisikouluttaminen, kouluttautumista ajoissa puuttumiseen ja ongelmien näkemiseen. Turvallisuuskouluttautumista. Yhteistyö nuorten työpajan kanssa. Ohjaajat tutuksi nuorille jo varhaisessa vaiheessa.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                            |
|  | Tiivis yhteistyö varhaiskasvatuksen/koulun ja perheiden välillä                                                    | Yhteistyötä tehdään saumattomasti                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Sivistysosasto                                                                             |
|  | Kaveritaitojen opettaminen, yksinäisyyteen puuttuminen varhaisessa vaiheessa                                       | Yksin jäävien ja syrjäytymisvaarassa olevien aktivointi/ sopivan toiminnan löytäminen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Hyvinvointiosasto                                                                          |
|  | Ryhmäyttäminen (myös aina kun ryhmään/luokkaan tulee uusi oppilas) , me-henki, koko kylä kasvattaa-hengen luominen | <p>Vaalan Kulttuuriklubi: Ryhmäyttäminen. Yhdistys tukee ryhmäyttämistä Oulujärven Merirosvot tapahtumassa, erityisesti joukkuekilpailussa. Mahdollisuus tehdä tarjouksia ryhmäytymispäivistä pientä maksua vastaa.</p> <p>Vaalan lapsi- ja nuorisokuoro osallistuu ryhmäyttämiseen osaltaan.</p> <p>Hyvinvointiosasto: järjestetään ryhmäytymispäiviä. Lisäksi järjestetään erilaisia yhteisen toiminnan päiviä lapsille ja nuorille, joissa yhdessä tekemisen merkitys korostuu.</p> <p>Ryhmäyttäminen kuraattorin toimesta aina pyydettyessä/ sovittaessa, vaikka jokaiselle luokalle</p> <p>Ryhmäytyminen järjestetään ainakin 7.luokkalaisille</p> | <p>Vaalan Kulttuuriklubi</p> <p>Vaalan lapsi- ja nuorisokuoro</p> <p>Hyvinvointiosasto</p> |
|  | Tunnetaitojen opettaminen ja niihin huomion kiinnittäminen jo pienestä asti                                        | <p>Lapsen tunnetaitojen kehittymistä tuetaan ja harjoitellaan tietoisesti</p> <p>Tunnetaitojen opettaminen on kuraattorin yhteisöllistä työtä ja ennaltaehkäisevää toimintaa lapsille ja nuorille. Toteutuu pyydettyessä.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <p>Koulukuraattori</p> <p>Sivistysosasto</p> <p>Varhaiskasvatus</p>                        |

|                                                                                  |                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                   |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| Vanhemmat tukevat, että lapsi löytää omat vahvuutensa ja mielenkiinnon kohteensa | Erilaisuuden ja yksilöllisyyden arvostaminen                                                                    | Opetussuunnitelmasta nouseva päivittäinen toimintatapa                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Sivistysosasto                                    |
|                                                                                  | Kaikilla tulisi olla elämässään vähintään yksi turvallinen aikuinen: aikuisten herkkäkorvaisuuden vahvistaminen | HOP -hankkeeseen osallistuvia vanhempia rohkaistaan osallistumaan tapahtumiin, jotka ovat suunnattu kouluikäisten vanhemmille. Perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille tarjotaan koulutusta ja valmennusta hankkeen avulla.<br><br>Toimitaan nuorisopalveluissa turvallisena aikuisena                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Hyvinvointiosasto                                 |
|                                                                                  | Vanhempainkoulu                                                                                                 | HOP -hankkeeseen osallistuvia vanhempia rohkaistaan osallistumaan tapahtumiin, jotka ovat suunnattu kouluikäisten vanhemmille. Perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille tarjotaan koulutusta ja valmennusta hankkeen avulla.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Hyvinvointiosasto                                 |
|                                                                                  | Vanhempainillat                                                                                                 | Ilmeelliset vuodet vanhemmuusryhmä alkaa 10/22 etäryhmänä<br><br>Ainakin yksi yhteinen vanhempainilta järjestetään, mahdollisesti myös erikseen luokkakohtaisia.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Hyvinvointialue, kuraattori<br><br>Sivistysosasto |
|                                                                                  | Lapsi- ja nuorisotyö, harrastusmahdollisuudet, leikkikaverin löytäminen myös vapaa-ajalla                       | Tarjotaan erilaisia toimintoja, joista lapsen tai nuoren on mahdollista valita mieleistään vapaa-ajan toimintaa                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Hyvinvointiosasto                                 |
|                                                                                  | Lapsen/koko perheen tilanteen huomiointi aina, kun perheen aikuinen tulee johonkin palveluun.                   | HOP -hankkeeseen osallistuvia vanhempia rohkaistaan osallistumaan tapahtumiin, jotka ovat suunnattu kouluikäisten vanhemmille. Perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille tarjotaan koulutusta ja valmennusta hankkeen avulla.<br><br>Koko perheen huomiointi eri palveluissa ja kerhoissa. Kartoitusta, ohjausta ja opastusta. Mielen hyvinvoinnin parantamista.<br><br>Verty-hanke järjestää kohderyhmälleen (työttömät ja työttömyysuhan alaiset) ja heidän perheilleen suunnattuja retkiä.<br><br>Kaikenikäisten kerhoissa huomioidaan koko perhe ja puututaan, jos huomataan huolenaiheita ja viedään asioita/ toiveita eteenpäin kunnassa | Hyvinvointiosasto<br><br>Verty-hanke              |

## Elintavat ja terveyskäyttäytyminen

| Tavoite                                                                          | Toimenpiteet                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Vastuutaho                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|
| Lapsi omaksuu terveelliset elintavat                                             | Joukkoruokailu tukee lapsen terveellisten elintapojen omaksumista.                                                                                                                                                                                                                                          | Vahvistetaan lapsen terveellisten ravintotottumusten kehittymistä.<br><br>Kouluruokailu on tärkeä osa lapsen ja nuoren koulupäivää                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Varhaiskasvatus<br><br>Sivistysosasto           |
| Lapselle tarjotaan laadukasta lähi- ja luomuruokaa ja hän oppii arvostamaan sitä | Nuorisotyössä tarjoillaan terveellistä ruokaa ja välipalaa<br><br>Ehkäisevää päihdetyötä tehdään monialaisesti, kaikki ovat ept-työntekijöitä!<br>->Järjestetään koulutusta työntekijöille.<br>Suojaavien tekijöiden esille nostaminen, niiden vahvistaminen!<br>Juteltasko-tunnit 5.lk ja heidän vanhemmat | Nuortenilloissa huomioidaan terveelliset elintavat ja ravitsemusterveyden edistäminen<br><br>Ohjataan vanhempia terveellisiin elämäntapoihin jo raskausaikana. Lapsen terveystarkastuskäynneillä keskustellaan terveellisestä ruokailusta, liikunnasta ja unesta.<br><br>Juteltasko tunnit yhteistyössä kuraattorin ja etsivän nuorisotyöntekijän kanssa<br>Ehkäisevän päihdetyön merkitys! Koulutusta järjestetään työntekijöille sekä myös vanhemmille. | Hyvinvointiosasto<br><br>Perhepalvelut, neuvola |
| Lapsi liikkuu vähintään kolme tuntia päivässä                                    | Elintapaohjaus ja liikuntaneuvonta tukee perheen terveellisiä elintapoja ja kannustaa liikkumaan.                                                                                                                                                                                                           | Kaikilla neuvolakäynneillä käsitellään yksilöllisesti ruokailuun ja liikuntaan liittyviä asioita<br><br>HOP -hankkeeseen osallistuvia perheitä ohjataan ja rohkaistaan osallistumaan olemassa olevaan toimintaan<br><br>Elintapaohjausta ryhmämuotoisesti kokeillaan nuorille                                                                                                                                                                             | Perhepalvelut, neuvola<br><br>Hyvinvointiosasto |
| Lapsi liikkuu vähintään kolme tuntia päivässä                                    | Erilaiset järjestöyhteistyössä toteutetut tempaukset/tapahtumat kannustavat liikkumaan.                                                                                                                                                                                                                     | Tuetaan ja kannustetaan omaehtoiseen liikkumiseen. Järjestetään ohjattua liikunnallista toimintaa.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Hyvinvointiosasto                               |

|  |                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                    |                       |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
|  |                                                                                           | Järjestetään omaehtoista liikkumista tukevia tempauksia kuten pyöräsuunnistus jne.                                                                                                                                                 |                       |
|  |                                                                                           | Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdisty ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry: luontoretkellä kannustetaan liikkumaan. Kotiseutumuseolla järjestetään kesäisin museon aukioloaikoina myös teematapahtumia, esim. leikkejä pihalla |                       |
|  | Lähiliikuntapaikat ja liikuntamahdollisuudet on tehty näkyväksi.                          | Vaalan Kulttuuriklubi: Tapahtumamme ja toimintamme ovat suurelta osin luonnossa/ ulkotiloissa, kehitämme edelleen eri toimintamuotoja, jotka kannustava liikkumaan lähiluonnossa mm. aarrejahti ja joulupolku                      | Vaalan Kulttuuriklubi |
|  | Perheliikuntaa tuetaan maksuttomilla yhdistysten salivuoroilla.                           |                                                                                                                                                                                                                                    |                       |
|  | Uintiliput Rokualle edullisempia kuntalaisille                                            |                                                                                                                                                                                                                                    | Hyvinvointiosasto     |
|  | Tarjolla on riittävästi liikuntaharrastusmahdollisuuksia, niissä kuullaan lasten toiveita | Koulu järjestää kerhotoimintaa                                                                                                                                                                                                     | Sivistysosasto        |

#### Taloudellinen hyvinvointi

| Tavoite                                                                                        | Toimenpiteet                                                                                                                                                         | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                          | Vastuutaho                                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|
| Jokaisella lapsella on lähtökohdistaan riippumatta tasavertaiset mahdollisuudet hyvään elämään | Maksuton varhaiskasvatus säilyy<br><br>Lapsella on taloudellisesta tilanteesta huolimatta mahdollisuus harrastaa - etuudet ja tuet harrastamiseen ovat saavutettavia | Tarjotaan maksutonta harrastustoimintaa<br><br>HOP -hankkeessa tehdään perheille tutuksi palveluja, mahdollisuuksia tukea lasten ja perheiden harrastamista. Ollaan mukana Vaala-setelin kehittämisessä perheiden parhaaksi. | Sivistysosaston tahtotila on tämä!<br><br>Hyvinvointiosasto |

|  |                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                        |                       |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
|  |                                                                                                                                                                                                    | <p>Vaalan Kulttuuriklubi: tapahtumat ja toiminnot ovat maksuttomia ja vahvistavat yhdenvertaisuutta</p> <p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry: lapsille ja perheille suunnatut tapahtumat ja retket ovat maksuttomia.</p> | Vaalan Kulttuuriklubi |
|  | <p>Harrastamisen Suomen malli tukee tasavertaisia mahdollisuuksia harrastaa</p> <p>Etäharrastusmahdollisuuksien kehittäminen ja käyttöönotto</p>                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                        |                       |
|  | <p>Perheet tuntevat käytettävissään olevat etuudet ja tuen muodot</p> <p>Yhdistysten toimintaa tuetaan lasten harrastustoiminnan edistämisessä</p> <p>Selvitellään Vaala-setelin käyttöönottoa</p> | <p>Ohjataan perheitä ja annetaan tietoa eri tukimuodoista sekä etuuksista ja opastetaan niiden haussa mahdollisuuksien mukaan</p> <p>Vaala-setelin kehittelyä jatketaan</p>                                                                                            | Hyvinvointiosasto     |

## Osallisuus

| Tavoite                                              | Toimenpiteet                                                                                                                                     | Tarkennettu sisältö                                                                                                       | Vastuutaho        |
|------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| Lapsi tulee kuulluksi häntä koskeissa asioissa       | Lapsiparlamentti on keskeinen osa kunnan vaikuttamistoimielinten toimintaa: lapsen näkemyksiä kerätään erilaisilla toiminnallisilla menetelmillä | Kehitetään lapsiparlamenttitoimintaa<br><br>HOP -hanke tukee perheiden osallisuutta yksilöllisen tuen tarjoamisen kautta. | Hyvinvointiosasto |
| Lapsella on mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä | Lasten osallisuutta edistetään yhdessä vanhempien kanssa lapsen (perheen) elinympäristössä                                                       | Lapsia osallistetaan toiminnan suunnittelussa.                                                                            | Varhaiskasvatus   |
| Lapsi on tärkeä osa yhteisöä                         | Lasten/nuorten vartti kunnanpäättäjille (-valtuusto), lapsien ajatukset/kehittämisehdotukset huomioidaan heitä koskevia päätöksiä tehtäessä.     | Nuorisoneuvosto on mukana suunnittelemassa lasten/ nuorten/ päättäjien yhteistä toimintaa                                 |                   |

**Jokaisella nuorella on lähtökohdistaan riippumatta tasavertainen mahdollisuus hyvään ja mielekkääseen elämään ja arkeen.**

## Kasvu, oppiminen, kasvuyhteisöt

| Tavoite                                                           | Toimenpiteet                                                                                                                   | Tarkennettu sisältö                                                                                               | Vastuutaho                                           |
|-------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|
| Nuorella on yksilöllisiä tarpeita tukeva laadukas koulutus        | Tukioppilastoimintaa kehitetään ja jatketaan yhtenäiskoululla                                                                  | Mahdollistetaan tukioppilastoiminta ja ohjaavat opettajat nimetty                                                 | Sivistysosasto                                       |
| Nuoren oppimiseen ja kehitykseen vaikuttavat tarpeet tunnistetaan | Ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö/opiskelijahuoltotyö on monialaista ja poikkihallinnollista sekä tukee nuorta yksilöllisesti. | Yhteisöllinen työ on parasta ennaltaehkäisevää työtä kuraattorin näkökulmasta. Luokka ja muu yhteisötyö toteutuu. | Koulukuraattori<br>Hyvinvointiosasto<br>NOP verkosto |



|                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                            |
|-------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|
| Kouluhaluttomuuteen liittyvät syyt tunnistetaan                   | <p>Koululla tehtävää nuorisotyötä kehitetään</p> <p>Perusnuorisotyö: Nuoren kasvua tukevaa nuorisotilatoimintaa kehitetään. Nuorisotilatoiminnan kehittämisessä osallistetaan nuoria toiminnan suunnitteluun. Nuorisotilatoiminnan aukioloajat vastaavat nuorten tarpeisiin.</p> | <p>Ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö on ennen kaikkea yhteisöllistä työtä, jota kehitetään jatkuvasti ja tulee näin yksilöitten hyväksi.</p> <p>Nuorisopalvelut resurssien mukaan mukana kerhotunneissa, kehitetään muita toimintamalleja koulunuorisotyön kehittämiseksi.</p> <p>Etsivä nuorisotyöntekijä on säännöllisesti yläkoululla ja lukiolla nuorten tavoitettavissa</p> |                                            |
|                                                                   | Oppilashuoltosuunnitelman (yhtenäiskoulu) mukaisen yksilöllisen oppilashuoltoasian vireillepano sekä koulutusta tukevista toimenpiteistä sopiminen                                                                                                                               | Koulutusta tarjolla oppilashuollossa oleville henkilöille                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Sivistysosasto                             |
| Koulukiusaaminen vähenee ja nuoren turvallisuuden tunne lisääntyy | Yhtenäiskoululla käytössä kiusaamiseen puuttumisen KiPu-malli                                                                                                                                                                                                                    | Malli on käytössä ja yhteysopettajat nimetty                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Sivistysosasto                             |
| Nuoren elämänhallintataidot vahvistuvat                           | Toimiva Nuoren tuen polku ja perhekeskustoiminta tukee nuoren kasvua ja kehitystä sekä oppimista. Oulunkaaren ja kuntien yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kuvaa toimenpiteitä ja vastuutahoja.                                                                  | <p>HOP -hankkeen kanssa voi tehdä yhteistyötä työparina ja saada koulutusta ammattilaisille mm. taloudellisten asioiden puheeksiottamiseen.</p> <p>Tuen polkuja tehdään näkyväksi – selvitetään mahdollisuutta kehittää polkua hyvinvointialueen kanssa.</p>                                                                                                                     | Hyvinvointiosasto                          |
|                                                                   | Perhe- ja sosiaalipalvelujen seudulliseen ohjaus- ja neuvontanumeroon yhteydenotto toimii matalalla kynnyksellä.                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Kaikki tiedottavat mahdollisuuksien mukaan |

|                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                    |
|-----------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------|
|                                                                             | <p>Monialaista ehkäisevää päihdetyötä koululla, nuorisotyössä sekä muissa nuorten palveluissa. Työntekijöiden kouluttautuminen. Nostetaan esille ja pyritään toiminnoissa vahvistamaan suojaavia tekijöitä. Vaalan ehkäisevän päihdetyön ohjelma 2021 - 2025</p> | <p>Ehkäisevä päihdetyö on osa nuorisotyötä. Tehdään työtä näkyvämmäksi kouluttautumalla ja yhteistyöllä.</p> <p>Nuorten työpaja: Henkilöstön kouluttautuminen päihteisiin liittyen</p> <p>Toteutetaan ept:tä etsivässä nuorisotyössä, Juteltasko-oppituntien pitäminen kuraattorin kanssa 5-6 luokille, käynnistetään nuuska-agentti toimintaa</p> <p>HOP-hankkeen kanssa voi tehdä yhteistyötä työparina ja saada koulutusta ammattilaisille mm. taloudellisten asioiden puheeksiottamiseen</p> <p>Ept tehdään yhdessä moniammatillisena tiiminä, koulutetaan tarvittaessa henkilökuntaa.</p> <p>Koululla pidetään ehkäisevän päihdetyön oppitunteja</p> | <p>Hyvinvointiosasto<br/>Koulukuraattori</p> <p>Sivistysosasto</p> |
| <p>Nuorten kotiseututietoisuus ja -kulttuuri lisääntyy ja vahvistuu</p>     | <p>Kotiseututietoisuuden ja -kulttuurin vahvistaminen (museovierailut, teemapäivät, kotiseutuhistoriaa valottavat esitelmät ja tapahtumat, kotiseuturetket yms.) yhteistyössä Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistyksen kanssa.</p>                            | <p>Nuorisopalvelut on mukana vahvistamassa kulttuuri- ja kotiseututietoisuutta.</p> <p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistyksen ydintoimintaa</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                    |
| <p>Ajanmukaiset ja toimivat harrastetilat tukevat nuorten harrastamista</p> | <p>Satsataan seuratoimintaan ja harrastetiloihin</p> <p>Kaikille avoin olohuone-toimintaa järjestetään uusissa nuorisotiloissa. Kiertävä olohuone kokoontuu sivukylillä</p>                                                                                      | <p>Tuodaan seuratoimintaa tutuksi ja kannustetaan nuoria seuratoimintaan. Kartoitetaan harrastetiloja. Osallistetaan nuoria harrastetarpeiden ja -tilojen osalta, jotta pystyttäisiin luomaan tarvetta vastaavia puitteita. Etsitään yhdessä toimintamalleja eri harrastusten toteuttamiseen.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <p>Hyvinvointiosasto</p>                                           |

|                                                                                     |  |                                                                                                                                              |                   |
|-------------------------------------------------------------------------------------|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
|                                                                                     |  | Kehitetään seuratoimintaa yhteistyössä aluejärjestön ja yhdistysten kanssa, jotta saadaan nuorille heidän toiveitaan vastaavia harrastuksia. |                   |
| Osallistetaan nuoria harrastetoiminnan ohjaamiseen                                  |  |                                                                                                                                              |                   |
| Etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajan yhteistyö tukee nuorta kokonaisvaltaisesti. |  | Etsivän ja nuorten työpajan yhteistyö on tiivistä, yhdessä pidetään Monday-kahveja, ryhmiä, leirejä.                                         | Hyvinvointiosasto |

#### Ihmissuhteet ja elämänmuutokset

| Tavoite                                                                                                                                                                   | Toimenpiteet                                                                                                                          | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                            | Vastuutaho        |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| Vanhempia ja/ tai huoltajia autetaan ja tuetaan nuorta kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä ja perheen vuorovaikutuksessa riittävän varhain | Koulun ja kodin yhteistyön kehittäminen, vanhempainillat, vanhempainyhdistys                                                          | Kodin ja koulun yhteistyö on saumatonta, ainakin yksi vanhempainilta järjestetään                                                                                                                                              | Sivistysosasto    |
|                                                                                                                                                                           | Kehitetään Vanhempainkoulua murrosikäisten vanhemmille diginä                                                                         | Ihmeelliset vuodet -vanhemmuusryhmä on tällä hetkellä noin 12-vuotiaaseen saakka. Koulutus ei ole sitä vanhempien lasten vanhemmille. Kehitetään joku muu koulutus 13-vuotiaiden ja siitä ylöspäin olevien lasten vanhemmille. |                   |
|                                                                                                                                                                           | Wilman kautta jaettavat tietopläjäykset esimerkiksi mitä teen, kun nuori ei syö jne.                                                  |                                                                                                                                                                                                                                |                   |
|                                                                                                                                                                           | Koulukopparitoimintaa jatketaan ja toiminnasta tiedotetaan                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                | Hyvinvointiosasto |
| Kenenkään ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä                                                                                                                                | Yksinäisten nuorten tilanteisiin puututaan herkemmin (esim. etsivä nuorisotyö), koulutusta nuorten parissa toimiville yksinäisyydestä | Nuorisopalveluissa huomioidaan erityisesti yksinäisyyttä tuntevat nuoret – tarjotaan yksilö- ja pienryhmätoimintaa                                                                                                             | Hyvinvointiosasto |

|                                                            |                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                  |                                 |
|------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|
|                                                            |                                                                                                                                                                                                  | Nuorten Työpajan ja etsivän nuorisotyön nuorten yksilöllinen ohjaaminen tunteiden käsittelyyn, sosiaalisissa tilanteissa ja ystävien löytämiseen |                                 |
|                                                            | Kehitysvammaisten nuorten kohtaamispaikkatoimintaa kehitetään koskettamaan kaikkia tuen tarpeessa olevia nuoria.                                                                                 | Vaalan Kehitysvammaisten Tuki nettikahvila ja vertaistuki-illat, retket                                                                          |                                 |
| Jokainen nuori on arvokas omana itsenään                   | Nuorten kehitysvammaisten perheiden vertaistukiryhmätoiminta toteutetaan                                                                                                                         | Vaalan Kehitysvammaisten Tuki nettikahvila ja vertaistuki-illat, retket                                                                          |                                 |
|                                                            | Laajennetaan ymmärrystä seksuaalivähemmistöistä                                                                                                                                                  | Seksuaalikasvatus on osa koulun opetussuunnitelmaa                                                                                               | Sivistysosasto                  |
| Elämänmuutoksissa ja kriiseissä tuki on nopeaa ja toimivaa | Koulun oppilashuollon toiminta on (kriiseissä) nopeaa ja toimivaa                                                                                                                                | Koulutusten organisointi, kehitetään uusi toimintamalleja, koska kuraattorin resurssi käytettävissä 3 pvänä viikossa                             | Hyvinvointialue, sivistysosasto |
|                                                            | Nuoria oppivat käyttämään Oulunkaaren sähköiset mielenterveys- ja päihdepalvelut-sivustoa sekä Nuortenmielenterveystalo.fi:n omahoito-sivustoa.                                                  | Nuorten työpajalla ja etsivässä nuorisotyössä saa ohjausta sähköisten palveluiden käyttöön.                                                      |                                 |
| Digihyvinvointi tasapainoinen osa nuoren elämää            | Digihyvinvoinnin edistäminen someturvataitoja kehittämällä. Tuetaan nuoria puuttumaan somekiusaamiseen sekä opetetaan nuorille turvataitoja. Opetetaan nuorille vastuullista somekäyttäytymistä. | Ohjeistetaan vastuulliseen somekäyttäytymiseen ja pyritään itse olemaan siinä esimerkillisiä.                                                    | Hyvinvointiosasto               |
| Tuen polku                                                 | Nuoren tuen polku tulee tutuksi koulun henkilökunnalle, nuorille ja nuoren perheelle ja muille kuntalaisille.                                                                                    | Nuorisopalvelut osaltaan tekee tunnetuksi.<br><br>HOP-hanke on mukana tekemässä näkyväksi ja edelleen kehittämässä tuen polkua                   | Hyvinvointiosasto               |

Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus

| Tavoite | Toimenpiteet | Tarkennettu sisältö | Vastuutaho |
|---------|--------------|---------------------|------------|
|---------|--------------|---------------------|------------|

|                                                                                  |                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                     |
|----------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|
| Nuori osaa pitää huolta elinympäristöstään                                       | Nuoria osallistetaan suunnittelemaan kuntakeskuksen viihtyisyyttä                    | Kuntakeskuksen viihtyisyyden lisäämisessä pyritään kuulemaan ja osallistamaan nuoria. Mietitään pystytäänkö viihtyisyyttä lisäämään esimerkiksi kulttuurin ja taiteen keinoin<br><br>Nuoria osallistetaan suunnittelemaan kuntakeskuksen viihtyisyyttä. Nuorten työpajalla on otettu vastuuta Ahmalan alueen viihtyisyyden lisäämisestä. Pyrimme aikaajoin tuomaan ns väriä kylänraitille, esim talvella lumiveistoksia, jäälyhtyjä tms. | Hyvinvointiosasto                   |
|                                                                                  | Nuoret ymmärtävät kierrättämisen merkityksen koululla ja nuorisotiloilla             | Tietoisuuden lisääminen kierrättämisen merkityksestä. Nuorisotiloilla kierrätetään ja kierrättäminen osa normaalia arkea.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | hyvinvointiosasto                   |
|                                                                                  | Nuoret oppivat pitämään huolta ympäristöstään esim. osallistumalla siivoustalkoisiin | Nuorisotiloilla siivotaan oman tekemisen jäljet<br><br>Siivoustalkoot järjestetään koulun toimesta kessan vuodessa keväällä                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Hyvinvointiosasto<br>Sivistysosasto |
| Kunnan kiinteistöt ovat nuorelle turvallisia ja inspiroivia myös sisäilmaltaan   | Nuoret suunnittelevat nuorisotilan/ nuorten työpajan toiminnallisuuden               | Nuorilta kerätään toiveita nuorisotyön suunnittelua varten.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Hyvinvointiosasto                   |
| Turvallisen liikennekulttuurin edistäminen                                       | Turvallisen liikkumisen, liikenne- ja mopoilukulttuurin edistäminen                  | Liikenneturvallisuuskampanjat ja -keskustelut, skootterikokeilu hyvinvointiosastolla                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Hyvinvointiosasto                   |
|                                                                                  | Koulupoliisin tietoisuus säännöllisesti.                                             | Koulupoliisi vierailee vuosittain ja tarvittaessa useamminkin                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Sivistysosasto                      |
| Nuori voi elää ja asua ympäristössä, jossa kulttuuri ja taide ovat läsnä arjessa | Koulun kerhotoiminnan kehittäminen                                                   | Tarjotaan nuorille liikunnallista aktivoivaa harrastustoimintaa koulupäivän aikana. Nuorisotyö on mukana toteuttamassa koulun kerhotoimintaa.                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Hyvinvointiosasto                   |
|                                                                                  |                                                                                      | Joustavan koulupäivän yhteydessä järjestetään kerhotoimintaa                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Sivistysosasto                      |
|                                                                                  | Nuorten työpajatoiminta tukee nuoren kulttuurihyvinvointia ja luontosuhdetta         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Hyvinvointiosasto                   |
|                                                                                  | Nuorille tarjotaan mahdollisuuksia tasavertaisesti nauttia taiteesta                 | Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki r.y.: retket luontoon ja syysretket lähiympäristöön                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Yhdistykset<br>Hyvinvointiosasto    |

|                                                  |                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                |
|--------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
|                                                  | <p>ja kulttuurista, liikunnasta ja luonnosta.</p> <p>Osallistetaan nuoret määrittelemään itse heille sopiva kulttuurihyvinvointi</p>       | <p>Kehitetään Vaala-seteliä nuorten tarpeeseen HOP -hankkeen asiakkaiden osalta</p> <p>Kehitetään nuorisokulttuuritoimintaa yhteistyössä nuorten kanssa. Mietitään keinoja, joilla voidaan tuoda taidetta, kulttuuria ja luontoa osaksi nuorten arkea.</p> <p>Tarjotaan kulttuuritapahtumaan osallistuminen joko koululla tai käymällä tapahtumassa muualla</p>                                                                                                     | Sivistysosasto                                 |
| <p>Nuorilla on hyvät asumisen mahdollisuudet</p> | <p>Tietoa saataville asumisen tuen eri muodoista</p> <p>Nuorten tuetun asumisen muotoja selvitetään osana asuntopoliittista strategiaa</p> | <p>Nuorten työpajan keskeinen tehtävä</p> <p>Asumisen eri muodot. yhteisöllinen asuminen ja siihen satsaaminen.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | hyvinvointiosasto osaltaan                     |
| <p>Nuori arvostaa Vaalan luontoa</p>             | <p>Nuoret tutustuvat elinympäristöönsä ja asuinalueeseensa</p>                                                                             | <p>Järjestetään ohjattua toimintaa eri kohteissa. Mm. kiertävät nuortenillat eri teemoilla. Kehitetään liikkumismahdollisuuksia ja edistetään liikkumisella kotiseututietoisuutta.</p> <p>Nuorten työpajalla pyritään siihen, että jokainen löytäisi myös uusia puolia omasta elinympäristöstään</p> <p>Kuluvana lukukautena yläkoulun monialainen oppimiskokonaisuus käsittelee kotiseutuun tutustumista. 1. – 2. luokilla aiheena on lähiympäristö ja luonto.</p> | <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Sivistysosasto</p> |

| Tavoite                                  | Toimenpiteet                                                                                                                                                                                                                                                                         | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Vastuutaho                              |
|------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|
| Nuorten työelämävalmiuksien parantaminen | Nuorten työpajatoimintaa kehitetään, jotta voidaan vastata paremmin vaalalaisten nuorten opiskeluun ja työllistymiseen liittyviin tuen tarpeisiin yksilöllisesti.                                                                                                                    | Nuorten työpajatoimintaa kehitetään, jotta voidaan vastata paremmin vaalalaisten nuorten opiskeluun ja työllistymiseen liittyviin tuen tarpeisiin yksilöllisesti. Pajatoimintaa on voimakkaasti muutettu ja kehitetty vuoden 2021-2022 aikana yksilöllisemmän työskentelyn suuntaan ja siitä on tullut hyvää palautetta. Nuoret hakeutuvat herkemmin palveluiden piiriin, kun saavat ns puskaradion kautta kuulla, että pajalla voi saada yksilöllistä apua, eikä tarvitse välttämättä olla muiden kanssa tekemisissä (ryhmässä toimiminen on ohjelmassa vain osalla nuorista, jos se on tavoitteiden mukaista). Nuorten ongelmat ovat yksilöllisiä, joten pelkkä isona ryhmänä toimiminen vain pitkittää nuoren hankalaa tilannetta, jos ryhmässä ei nuori pysty tuomaan omia asioitaan ja ongelmiaan esille. Usein yksilötyöskentelyllä saadaan ns vauhtia tilanteen parantumiseen, ryhmätyöskentelyä voi olla sitten lisänä tai ns jatkona yksilötyöskentelylle. Nuorten työpajalla on elokuun loppuun mennessä ollut vuonna 2022 jo 17 asiakasta, mikä suurempi määrä kuin aiempina vuosina. Olemme saaneet hyvin nuoria elämässään eteenpäin, opiskelemaan, töihin tai nuorelle oikeiden palveluiden piiriin (esim mt ja päihdepalvelut) ja tarvittaessa pajalla ollaan oltu pitkäkin jakso. | Hyvinvointiosasto<br><br>Sivistysosasto |
|                                          | Esimerkiksi mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien nuorten (16-24v) määrän seuraaminen ja siihen reagointi, ja näiden nuorten tukeminen.<br><br>Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten tavoittaminen ja palveluiden piiriin saaminen |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                         |
|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Yhteistyössä mukana HOP -hanke. Koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret kohderyhmää. Hanketyöntekijä voi toimia työparina tarpeen mukaan.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                         |

|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |  |
|------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Etsivä nuorisotyö mukana toteuttamassa                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |  |
|                                          | Yläkoululla toteutetaan joka 3-vuosi<br>yrittäjyyttä edistävä monialainen<br>kokonaisuus                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Monialaiset oppimiskokonaisuudet järjestetään<br>vuosittain opetussuunnitelman viitoittamalla tavalla                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |  |
| Nuorten kesätyöhalukkuuden<br>lisääminen | <p>Nuoren työelämävalmiuksia edistetään<br/>kesätyöllistämällä</p> <p>Nuoren työllistymistä kehitetään<br/>yhdistys- ja yritysyhteistyöllä</p> <p>Nuoren tietoisuutta paikallisista<br/>työnantajista ja yritystoiminnasta<br/>lisätään</p> <p>4 H:n nuorten työelämävalmiuksia<br/>lisääviä toimia tehdään näkyväksi,<br/>esimerkiksi ajokortti työelämään tai<br/>4H yrittäjyys</p> <p>Lisätään nuorten tietoa 4H<br/>yritysselistä</p> <p>4 H:n nuorten työllistämistä edistäviä<br/>toimia edistetään</p> | <p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten<br/>tavoittaminen ja palveluiden piiriin saaminen.<br/>Nuorten työpajalla on elokuun loppuun mennessä<br/>ollut vuonna 2022 jo 17 asiakasta, mikä suurempi<br/>määrä kuin aiempina vuosina. Nuorten työpajan<br/>mainetta on saatu paremmaksi, aiemmin on koettu<br/>että paja on päihdeongelmaisten<br/>kokoontumispaikka, nyt tämä käsitys on kovaa<br/>vauhtia muuttumassa.</p> <p>Oppilaidet TET-jaksot ovat osa paikalliseen<br/>yritystoimintaan tutustumista</p> <p>Yhteistyössä mukana HOP -hanke. Koulutuksen<br/>ulkopuolella olevat nuoret kohderyhmää.<br/>Hanketyöntekijä voi toimia työparina tarpeen<br/>mukaan.</p> <p>Nuoren työelämävalmiuksia edistetään<br/>kesätyöllistämällä. Vaalan kunnan kanssa<br/>neuvotellaan, miten vajaalla työkunnollakin voisi<br/>pajanuori työllistyä edes muutamiksi tunneiksi<br/>viikossa kesän 2023 aikana. Työkunto ei riitä vielä<br/>useallakaan täyteen työviikkoon. Nuori voi tienata<br/>n.300 e kuukaudessa työttömyyskorvauksen päälle<br/>(tarkoittaa vain vähäistä tuntimäärää per viikko) ja<br/>tämä olisi monella nuorella tavoiteltava asia, sekä<br/>voinnin riittämisen, että toimeentulon parantumisen</p> |  |



|  |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |  |
|--|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|  |  | <p>kannalta. Itseluottamukselle ja omanarvon tunnolle olisi suuri merkitys näyttää sekä itselle, että muille, että työkuntoa on kuitenkin vielä jäljellä ja sopivasti tuettuna pienimuotoinen oikea palkkatyö sitä tukisi lisää.</p> <p>Nuoren työllistymistä kehitetään yhdistys- ja yritysysteistyöllä</p> <p>Nuoren tietoisuutta paikallisista työnantajista ja yritystoiminnasta lisätään nuorten työpajan asiakkaille.</p> <p>Lisätään nuorten työpajan nuorten tietoa 4H yrityssetelistä</p> |  |
|--|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|

#### Vapaa-aika

| Tavoite                                             | Toimenpiteet                                                                                                 | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                          | Vastuutaho                                   |
|-----------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------|
| Jokaisella nuorella on vähintään yksi harrastus     | Harrastamisen Suomen malli tukee nuorten harrastamista ja uusin lajeihin tutustumista.                       |                                                                                                                                                                                                                                                              |                                              |
|                                                     | Harrastusmahdollisuudet on tehty näkyväksi nettisivuille ja helposti löydettäväksi viestinnällisesti.        | Kehitetään liikunta-asioiden näkyvyyttä ja saatavuutta nettisivuilla sekä panostetaan markkinointiin.                                                                                                                                                        | Hyvinvointiosasto<br>Viestinnän asiantuntija |
| Nuorella on mahdollisuus laadukkaaseen vapaa-aikaan |                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                              |                                              |
|                                                     | Jokaisella nuorella on mahdollisuus harrastamiseen huolimatta asuinpaikasta tai taloudellisesta tilanteesta. | <p>Etsivä nuorisotyöntekijä aktivoi asiakkaitaan harrastusten pariin</p> <p>HOP-hankkeen asiakkaille mietitään ratkaisuja ja kehitetään Vaala-seteliä.</p> <p>Sivukylillä asuvien nuorten harrastustoiminnan kehittäminen. Kimppakyyteihin kannustaminen</p> | Hyvinvointiosasto<br><br>Sivistysosasto      |

|                                                                    |                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                      |
|--------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                    | <p>Nuorilla on tasavertainen mahdollisuus liikunnan harrastamiseen</p>                                                   | <p>Joustavan koulupäivän kerhotarjonta tukee tätä tavoitetta</p> <p>Tarjotaan monipuolisia liikkumismahdollisuuksia ja liikuntapalveluita, jotta kaikki voivat osallistua tasavertaisesti.</p> <p>Nuorille tarjotaan mahdollisuutta osallistua ohjattuun liikuntaan liikuntanuokkarin ja nuorisotiloilla tapahtuvan ohjatun liikunnan muodossa.</p> <p>Nuorten Työpajan yksi motto on että "jokainen innostuu jostakin" ja siihen uskoen teemme kokeiluita, keskustelemme, tutkimme ja etsimme jokaiselle jonkun asian mistä innostuu.</p>                                                                                |                                                                                      |
|                                                                    | <p>Kehitetään digiharrastustoimintaa yhdessä nuorten kanssa.</p>                                                         | <p>Hyvinvointiosasto: Kehitetään vaikuttavan perusnuorisotyön keinoja yhteistyössä Nuorten Ystävien, Muhoksen ja Utajärven kuntien kanssa yhteisessä hankkeessa.</p> <p>Lanit</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <p>Hyvinvointiosasto</p>                                                             |
| <p>Nuori voin nauttia omasta, itselleni tärkeästä kulttuurista</p> | <p>Kulttuurihyvinvointi tukee nuorten koulunkäyntiä ja vapaa-aikaa.</p> <p>Kulttuurihyvinvointi on nuorten näköistä.</p> | <p>Tarjotaan nuorten toivomaa kulttuuritoimintaa.</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi ry tarjoaa erilaisia kulttuurihyvinvointityöpajoja ja tapahtumia, vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä yhteisö- ja ympäristötaiteen avulla, sekä varmistaa saatavuutta ja saavutettavuutta sivukylällä ja mahdollisuuksien mukaan koko kunnan alueella. Oulujärven Merirosvot - tapahtuma tarjoaa taide- ja kulttuuritoimintaa ja on kuntarajat ylittävää. Oulujärven Merirosvot - tapahtuma räätälöidään myös erityisryhmien omaksi päiväksi ja parannetaan kulttuuripalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta erityisryhmille</p> | <p>Hyvinvointiosasto -osa nuoriso-ohjaajan työtä</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi ry</p> |

|                                                                  |                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                     |
|------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
|                                                                  | Nuorten työpajatoiminnan kautta nuori voi tutustua erilaisiin harrastus- ja kulttuurimahdollisuuksiin.                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Hyvinvointiosasto                                                   |
| Kannustetaan nuoria liikkumaan tarjoamalla uusia mahdollisuuksia | Liikuntapaikkarakentaminen tukee nuorten vapaa-aikaa. Selvitellään esimerkiksi katetun jääkiekkokaukalon rakentamista | <p>Tekninen osasto: hankeselvittelyä v. 2022 - monitoimikeskus, katettu jääkenttä - kysely nuorten toiveista</p> <p>Terveet, turvalliset myös sisäilmaltaan, nykyaikaiset tilat ja puitteet kannustavat liikkumaan.</p> <p>Osallistetaan nuoret mukaan kehittämään ja suunnittelemaan sisäilmarakentamista</p> <p>Hankekehittäjä selvittelee ulkopuolista rahoitusta</p> | <p>Tekninen osasto</p> <p>Sisäilmajory</p> <p>Hyvinvointiosasto</p> |

#### Elintavat ja terveyskäyttäytyminen

| Tavoite                                                                                                                                                                                                                                                     | Toimenpiteet                                                                                                                                                                                                                                                                    | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Vastuutaho        |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| <p>Nuori omaksuu terveelliset elintavat</p> <p>Suuhygienia</p> <p>Ravinto</p> <p>Liikunta</p> <p>Vuorokausirytm</p> <p>Päihteiden käyttö ja peli/digiriippuvuus vähenee</p> <p>Kuntayhteisössä on keinoja puuttua päihteiden välittämiseen alaikäisille</p> | <p>Nuorisotilatyöskentelyssä kiinnitetään huomiota elintapoihin mm. puhumalla niistä, tarjoamalla terveellistä ruokaa ja toimintana liikuntaa. Nuorisotiloissa ei saa juoda energiajuomia.</p> <p>Nuorisotilatoiminta ja nuorten työpajatoiminta on päihteetöntä toimintaa.</p> | <p>Tuodaan green care ja eläinavusteinen toiminta osaksi tukemaan terveellisiä elintapoja</p> <p>Tarjotaan nuorille monipuolisia liikuntapalveluita ja liikkumismahdollisuuksia</p> <p>Nuorisotilatyöskentelyssä kiinnitetään huomiota elintapoihin mm. puhumalla niistä, tarjoamalla terveellistä ruokaa ja toimintana liikuntaa.</p> <p>Nuorisotiloissa ei saa juoda energiajuomia.</p> <p>Nuorisotilatoiminta ja nuorten työpajatoiminta on päihteetöntä toimintaa</p> | Hyvinvointiosasto |
|                                                                                                                                                                                                                                                             | Joukkoruokailu tukee terveellistä ravitsemusta                                                                                                                                                                                                                                  | Kouluruokailussa on otettu käyttöön toiveruoka, jonka vuorolla saavat valita yläkoulun luokkatasot ja lukiolaiset. Näin pyritään tekemään kouluruokailua houkuttelevammaksi ja lisätä nuorten osallisuutta.                                                                                                                                                                                                                                                               | sivistysosasto    |
|                                                                                                                                                                                                                                                             | Nuoria kannustetaan syömään aamupala sekä lisätään huoltajien tietoisuutta                                                                                                                                                                                                      | Etsivä nuorisotyöntekijä motivoi osaltaan terveellisiin elintapoihin ja mm aamupalaan liittyen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | hyvinvointiosasto |

|  |                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                     |                   |
|--|--------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
|  | aamupalan merkityksestä, maksuttoman aamupalan kokeilu                   | Nuorille kokeillaan ryhmämuotoista elintapaohjausta koulun kerhotunnin aikana. Yhtenä osa-alueena on aamupalan tärkeys. Valmistetaan nopeita aamupaloja.                                                                                                            |                   |
|  | Yhteistyö ruokakauppojen ja vanhempien kanssa                            |                                                                                                                                                                                                                                                                     |                   |
|  | Kannustetaan lihasvoimalla liikkumiseen koulumatkoilla ja arjessa.       | Kannustetaan koulumatka- ja arkiliikuntaan erilaisilla tempauksilla ja kampanjoilla.<br><br>Valmistellaan kunnalle kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaa.<br><br>Koulumatkaliikunnan edistämisen kampanjat.<br>Kannustetaan arkiliikuntaan ja liikuntaan luonnossa. | hyvinvointiosasto |
|  | Lisätään ostopalveluina tapahtuvia liikuntatapahtumia ja kerhoja         | Järjestetään monipuolisia liikuntamahdollisuuksia ja -tapahtumia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.                                                                                                                                                               | Hyvinvointiosasto |
|  | Suuhygienian edistämiseen liittyviä toimintamalleja kehitetään koululle. |                                                                                                                                                                                                                                                                     |                   |

Fyysinen terveys, mielen hyvinvointi ja itsensä toteuttaminen

| Tavoite                                                                    | Toimenpiteet                                                                                                | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Vastuutaho                                                     |
|----------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|
| Nuori tuntee olevansa arvokas ja hyväksytty, hänen itsetuntonsa vahvistuu. | Nuorten itsetuntoa vahvistavia keinoja kehitetään sekä edistetään tasa-arvoista ja yhdenvertaista nuoruutta | Pyritään olemaan tukemassa nuorten itsetuntoa. Luodaan edellytyksiä sen kehittymiselle, korostetaan tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaista nuoruutta. Pidetään tärkeänä olla osana ennaltaehkäisevää työtä.<br><br>Nuorten itsetuntoa vahvistavia keinoja kehitetään sekä edistetään tasa-arvoista ja yhdenvertaista nuoruutta. Olennainen osa nuorten työpajan työskentelyä.<br><br>Koulun omassa kehitteillä olevassa hyvinvoinnin kasvun suunnitelmassa nuorten itsetunnon vahvistaminen on yksi osa-alueista. | Hyvinvointiosasto<br><br>Sivistysosasto<br><br>Koulukuraattori |

|                                                                                     |                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                   |
|-------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
|                                                                                     |                                                                                                                                              | Kuraattori mukana tämän tehtävän toteutumisessa esim<br>tunnit luokille ja erilaiset tapahtumat                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                   |
| Nuoren mielen hyvinvointiin<br>liittyvät huolet tunnistetaan<br>riittävän varhain   | Ammattilaisilla on taitoa tunnistaa<br>ottaa puheeksi ja tunnistaa mielen<br>hyvinvointiin liittyviä huolenaiheita                           | Nuorten työpajalla on yksilövalmentajana psykiatrinen<br>sairaanhoitaja, jolla parikymmentä vuotta kokemusta<br>kaikenikäisten ongelmista. On osaamista tukea nuorta sekä<br>työpajatyöskentelyssä, että ohjaamisessa oikeiden<br>palveluiden piiriin<br>Kouluttautuminen mielenterveyden EA-koulutukset<br>Ammattilaisten apua tarjotaan mielenhyvinvointiin<br>liittyvissä asioissa ja ammattilaisia koulutetaan lisää.<br>Ammattilaisia muistutellaan puheeksi ottamiseen.                                                                                                                                                                                 | Hyvinvointiosasto |
|                                                                                     | Etsitään keinoja stigman<br>häivyttämiseen, avoimuuden<br>lisääminen mielenterveyden<br>haasteista                                           | Nuorten työpajalla ja etsivässä nuorisotyössä tietoisesti<br>pidetään tällaiset asiat päivittäisessä keskustelussa, sen<br>kummemmin niistä ns numeroa tekemättä. On ihan<br>normaalia keskustella siitä, millainen esim ilta tai yö oli,<br>oliko ahdistusta tai univaikeutta tms. Kun asiat ovat<br>päivittäin puheissa, ne saa vähemmän leimallisen aseman ja<br>on myös helpompi hakea (vaikka ohjattunakin) apua. Myös<br>mielen mataluudesta on lupa puhua ja samalla saa ehkä<br>vertaistukea, tai ainakin tsemppiä muilta nuorilta tai<br>työntekijöiltä. Kaiken kaikkiaan fiiliksistä ja tunteista<br>puhumisen kulttuuria pidetään yllä päivittäin. | Hyvinvointiosasto |
| Mielen hyvinvointia tukevat<br>toiminnot ja palvelut ovat<br>helposti saavutettavia | Nuoren tuen polku tekee näkyväksi<br>toiminnot ja palvelut, joilla tuetaan<br>mielen hyvinvointia                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Hyvinvointiosasto |
|                                                                                     | Nuorella on saavutettavat, matalan<br>kynnyksen mielenterveyspalvelut ja<br>nuoret tietävät, mitä maksuttomia<br>palveluita on käytettävissä |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Hyvinvointiosasto |

|                                                                                |                                                                            |                                                                                               |                   |
|--------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| Nuoret osaavat pitää huolta omasta fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnistaan | Nuoret osaavat käyttää sote-palveluita                                     |                                                                                               | Hyvinvointiosasto |
|                                                                                | Koulun hyvinvointityöpajat tukevat nuoren hyvinvointia                     | Mahdollistetaan työpajojen järjestäminen koululla                                             | Hyvinvointiosasto |
|                                                                                | Vanhemmat osaavat tukea nuorta mielen hyvinvointiin liittyvissä haasteissa | Vanhemmuuden tukemiseksi mietitään keinoja, tietoisuutta mielenterveyden haasteista lisätään. | Hyvinvointiosasto |

#### Taloudellinen toimeentulo

| Tavoite                                                    | Toimenpiteet                                                                                           | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                        | Vastuutaho                               |
|------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------|
| Sosioekonominen asema ei määritä nuoren mahdollisuuksia    | Harrastamisen Suomen malli mahdollistaa maksuttoman harrastamisen                                      |                                                                                                                                                                                                                                            |                                          |
|                                                            | Yhdistysten harrastustuet tukevat nuorten harrastamista ja ovat helposti löydettäviä                   | Yhdistykset toteuttavat omalta osaltaan.                                                                                                                                                                                                   | NOP                                      |
| Nuoret saavat tukea taloudellisissa huolissa ja ongelmissa | Vaala-seteliä kehitetään tukemaan lasten ja nuorten harrastustoimintaa                                 | Kehittelyä jatketaan HOP-hanke on mukana kehittämässä. Perustettavassa kehittämisryhmässä voisi viedä asioita eteenpäin. Toimintamallien käyttöönottamiseen tarjotaan myös koulutusta ammattilaisille.                                     | Hyvinvointiosasto                        |
|                                                            | Kunnan eri osastoiden kesätyöt tukevat nuorta oppimaan työnhakua sekä tarjoavat ansaintamahdollisuuden | Kesätyötehtävien monipuolinen tarjonta kunnan yksiköissä. Yritysten ja yhdistysten voimallisempi mukaan otto.<br><br>Infotaan nuoria Vaalan kunnan kesätyömahdollisuuksista. Ollaan mukana tuomassa ohjaus- ja neuvontapalveluita tutuksi. | Hyvinvointiosasto poikkihallinnollisesti |
|                                                            | Nuoret aikuiset ja alaikäisten nuorten perheet tuntevat käytettävissään olevat etuudet ja tuen muodot  |                                                                                                                                                                                                                                            | NOP                                      |
|                                                            | Seurakunnan tuet ovat myös helposti löydettäviä                                                        |                                                                                                                                                                                                                                            | Vaalan seurakunta                        |

|                                     |                                                                                    |            |                                   |
|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|------------|-----------------------------------|
|                                     | Taloudelliseen hyvinvointiin liittyvät ohjaus- ja neuvontapalvelut tulevat tutuksi | HOP- hanke | Hyvinvointiosasto<br>NOP verkosto |
| Nuoret osaavat hoitaa talousasiansa | Talousneuvontaa etsivältä nuorisotyöntekijältä ja yksilövalmentajalta              |            | Hyvinvointiosasto                 |

## Osallisuus

| Tavoite                                         | Toimenpiteet                                                                                                              | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Vastuutaho                                                     |
|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|
| Nuori tulee kuulluksi häntä koskevissa asioissa | Nuorten ja päättäjien välinen yhteistyö kehittyy.                                                                         | Tuodaan nuoria ja päättäjiä yhteen eri tavoin.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Hyvinvointiosasto                                              |
|                                                 | Järjestetään nuorten ja päättäjien välisiä demokrationpäiviä, joissa tutustutaan ja madalletaan kynnystä osallistumiseen. |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                |
|                                                 | Nuoret motivoituvat vaikuttamiseen                                                                                        | etsivä aktivoi osaltaan omia asiakkaitaan vaikuttamaan<br>HOP-hankkeessa kehittäjäasiakaskoulutusta ja kehittämisryhmä, joiden toimintaa osallistetaan.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                |
| Nuori on tärkeä osa yhteisöä                    | Yhteisöllisyyttä edistetään koululuokissa esim. ryhmäytteisillä                                                           | Yhteisöllisyyden edistämistä ryhmäytymispäivissä, erilaisissa tapahtumissa. Kannustetaan nuoria tekemään töitä yhteisen päämäärän eteen.<br><br>Liikuntapalvelut on mukana järjestämässä ryhmäytymis- ja hyvinvointipäivää koululaisille.<br><br>Nuorisopalvelut tarjoavat toiminnallisia ryhmäytymispäiviä ainakin seiskaluokkalaisille.<br><br>Ryhmäytymistä järjestetään luokanopettajan tai luokanvalvojan pyytäessä kuraattorin toimesta ja yhteistyössä esim etsivän nuorisotyön kanssa. | Hyvinvointiosasto<br><br>Sivistysosasto<br><br>Koulukuraattori |

|  |                                                                                     |                                                                                 |                                |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|
|  |                                                                                     | Ryhmäytyminen järjestetään ainakin 7. luokalle.                                 |                                |
|  | Säännölliset luokanvalvojan tunnit edistävät osallisuutta ja yhteisöllisyyttä       | Luokanvalvojan tunnit ovat säännöllisesti perjantaisin                          | Sivistysosasto                 |
|  | Nuorisoneuvoston toiminta on aktiivista                                             | Nuorisoneuvosto toimii aktiivisesti ja on linkki nuorten ja päättäjien välillä. | Hyvinvointiosasto              |
|  | Nuoret osallistetaan nuorisotilatoiminnan ja nuorten työpajatoiminnan suunnitteluun |                                                                                 | Hyvinvointiosasto              |
|  | Yhdistysten toiminnan esittelyä nuorille                                            |                                                                                 | Hyvinvointiosasto, yhdistykset |



**Työikäinen saa tarvitsemansa tuen ja avun mielekkääseen arkeen ja elämään sekä tuntee kuuluvansa osaksi yhteisöä.**

Kasvu, oppiminen ja kasvuyhteisö

| Tavoite                                                             | Toimenpiteet                                                                                                         | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                         | Vastuutaho          |
|---------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|
| Työikäisellä on monipuolisia mahdollisuuksia aikuisiällä oppimiseen | Etäkurssitoiminnan kehittäminen kansalaisopistossa.                                                                  | Kansalaisopisto on huomioinut nämä kurssisuunnitelmissaan.                                                                                                  | Kansalaisopisto     |
|                                                                     | Kulttuuri- ja kotiseututietoisuuden vahvistaminen osaksi kansalaisopiston toimintaa                                  | Kansalaisopisto on huomioinut nämä kurssisuunnitelmissaan.                                                                                                  | Kansalaisopisto     |
|                                                                     | Etäopiskelumahdollisuuksien kartoittaminen ja näkyväksi tekeminen.                                                   | Etäopiskelumahdollisuuksien näkyväksi tekeminen eri osastojen yhteistyönä: hallinto-, sivistys-, ja hyvinvointi-siirretään nettisivuille/ hyvinvointiosasto | Työikäiset verkosto |
|                                                                     | Oppimisvaikeuksiin on saatavilla tukea eri palvelualueilta.                                                          | HOP-hankkeessa on syytä pohtia myös oppimisvaikeuksien vaikutusta työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämiseen.                                               | Hyvinvointiosasto   |
| Kodin ja koulun yhteistyötä edistetään                              | Kodin ja koulun yhteistyötä edistetään oppilashuoltosuunnitelmien mukaisesti (varhaiskasvatus, yhtenäiskoulu, lukio) |                                                                                                                                                             | Sivistysosasto      |

Ihmissuhteet ja elämänmuutokset

| Tavoite                                          | Toimenpiteet                                                                                                                                   | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                               | Vastuutaho        |
|--------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| Työikäinen saa tarvittaessa tukea vanhemmuuteen. | Vanhemmuuden tuen toiminnot ja palvelut on koottu ja tukevat vanhempia kasvatuksessa. Vanhempainkoulut kattavat myös murrosikäisten vanhemmat. | Toimintojen ja palvelujen näkyvyyttä edistetään tuen polkujen kautta, yhteistyö POPDigiHoitotakuu hankkeen monialaisen hyte-palvelutarjottimen kehitystyön kanssa | Hyvinvointiosasto |
| Työikäisen ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä      | VERTY-hankkeen toimintojen kautta työttömillä ja työttömyysuhan alla olevilla on mahdollisuus tutustua uusiin                                  |                                                                                                                                                                   | Hallinto-osasto   |

|                                                                               |                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                       |
|-------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|
|                                                                               | ihmisiin, saada uusia ystäviä ja vertaistukea tilanteeseensa.                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                       |
|                                                                               | Työikäisen on mahdollisuus osallistua kohtaamispaikkatoimintaan sekä saada vertaistukea ja tulla kuulluksi elämäntilanteessaan.                                                           | Hyvinvointiosasto: Myös työttömät sekä muut työikäiset voivat osallistua kaikenikäisten Olohuonetoimintaan mahdollisuuksiensa mukaan.<br><br>Vaalan Kehitysvammaisten Tuki r.y.:n kahvilatoiminta ja vertaistuki-illat/rinki-illat. | Hyvinvointiosasto<br>Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry |
| Elämänmuutoksissa ja kriiseissä palveluohjaus, tuki ja auttaminen on toimivaa | Avioeron ja muissa elämänkriiseissä avun ja tuen muodot ovat helposti löydettäviä.                                                                                                        | alle 29-vuotiaita auttaa etsivä nuorisotyö.<br><br>Ohjataan avun ja tuen saannissa sekä autetaan esim. hakemusten täytössä                                                                                                          | Hyvinvointiosasto                                     |
|                                                                               | Ylisukupolvisen syrjäytymiskiirteen katkaisuun on kehitetty toimintamalleja.                                                                                                              | alle 29-vuotiaita auttaa etsivä nuorisotyö.<br><br>HOP-hankkeessa kehitetään toimintamalleja.                                                                                                                                       | Hyvinvointiosasto                                     |
|                                                                               | Kaikessa toiminnassa edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta eikä ns. leima vaikuta palveluiden tai toimintojen saavutettavuuteen ja jokainen ihminen on arvokas omana itsenään. | Yhdenvertaisuussuunnitelma laatimiseksi aloitetaan työskentely, johon HOP-hanke osallistuu.                                                                                                                                         | Hyvinvointiosasto                                     |

## Työ ja toiminta

| Tavoite                                               | Toimenpiteet                                                                                                                                | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                           | Vastuutaho                         |
|-------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| Vaikeasti työllistyvien tukeminen työelämään pääsyssä | Työvalmentajat valmennuspajalla ja teknisellä osastolla, tuetun työllistämisen poikkihallinnollisen toimintamallin jatkuvuuden turvaaminen. | Teknisellä osastolla jatketaan "seinättömän työpajan" mallia. Teknisellä osastolla on työvalmentaja sekä palkkatuella palkattu työhohjaaja, joka mahdollistaa osatyökykyisten työllistymistä. | Hallinto-osasto<br>Tekninen osasto |
|                                                       | Palkkatukityöllistettyjen työmahdollisuuksien kehittäminen kunnassa.                                                                        | "Seinättömän työpajan" kehittäminen myös muiden osastojen kanssa?                                                                                                                             | Hallinto-osasto, muut osasto       |

|                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|
| Työllistämisen kuntalisän laajentaminen koskien myös yrityksiä, jolloin työttömällä on aikaisempaa parempi mahdollisuus päästä yksityiselle sektorille palkkatuettuun työhön. | Yrityksille (2) on jo vuonna 2022 maksettu kuntalisää, joista toinen yritys palkkasi työntekijän palkkatukityön jälkeen. Jatketaan kokeilua 2023                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Hallinto-osasto                      |
| VERTY-hankkeen toimenpiteet: työ- ja toimintakyvyn parantamiseen tähtäävät toimenpiteet, yhdistysyhteistyön syventäminen ja löytää uusia mahdollisuuksia verkostoitua.        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Hallinto-osasto                      |
| Sivukylien työllisyyden edistämiseen liittyvän yhteistyön kehittäminen toimijoiden kanssa.                                                                                    | Uusia yhdistyksiä tarvittaisiin sivukylien työllistämiseen!                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Hallinto-osasto                      |
| Vajaatyökykyisten ja osatyökykyisten työllisyyden edistäminen                                                                                                                 | Etsivässä nuorisotyössä kohdataan alle 29-vuotiaita nuoria, jotka tarvitsevat tukea arjessaan ja tulevaisuuden näkymiä. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille (Nuorisolaki 1285/2016). | Hyvinvointiosasto<br>Hallinto-osasto |
| Työllisyyspalveluiden tulevaisuuden selvittely valtakunnallisten uudistusten yhteydessä.                                                                                      | Työttömien työnhakijoiden ohjaaminen oikean palvelun piiriin yhteistyössä TE-toimiston kanssa sekä kunnan työllisyyspalveluiden kanssa. Kunta on valinnut työllisyyskoordinaattorin kunnan edustajaksi TE2024-uudistuksen yhteyshenkilöksi.<br><br>Hankkeistetaan työllisyyden edistämisen ja palvelujen kehittämistä.                                                                                                                         | Hallinto-osasto                      |

|                               |                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                               |                 |
|-------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| Ohjaamotoiminnan kehittäminen | Yhdistysten ja yritysten työllistämisen tukeminen, edistäminen ja jatkuvuuden turvaaminen. Yhteistyön kehittäminen kunnan, yritysten ja yhdistysten kanssa. | Uusia yhdistyksiä tarvittaisiin sivukylien työllistämiseen!<br><br>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry: kesätyöntekijä museolle, jos löytyy halukas nuori.<br><br>Hankkeistetaan työllisyyden edistämisen ja palvelujen kehittämistä. | Hallinto-osasto |
|-------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|

## Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus

| Tavoite                                                                                                                       | Toimenpiteet                                                                                                                          | Tarkennettu sisältö                                                           | Vastuutaho                   |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| Työikäisellä on mahdollisuus vastuulliseen ja turvalliseen liikkumiseen liikenneturvallisuustyön kautta.                      | Toteutetaan suunnitellusti liikenneympäristön parantamista.                                                                           | Liikenneturvallisuustyöryhmä yhdessä sopii toimenpiteistä                     | Liikenneturvallisuustyöryhmä |
|                                                                                                                               | Kuntakeskuksen viihtyisyyden lisääminen.                                                                                              |                                                                               | Tekninen osasto              |
| Työikäinen voi elää ja asua ympäristössä, jossa kulttuuri ja taide ovat läsnä arjessa.                                        | Kansalaisopiston näyttelyt                                                                                                            | Mahdollistetaan yhteisnäyttelyiden järjestäminen.                             | Kansalaisopisto              |
|                                                                                                                               | Työikäisellä on mahdollisuus saada taidettaan näkyville vaihtuvissa näyttelyissä esimerkiksi kirjastolla tai muissa näyttelytiloissa. |                                                                               | Hyvinvointiosasto            |
|                                                                                                                               | Käsillä tehdyt, musiikki- sekä kirjoitettu taide tulevat osaksi kuntakuvaa matalalla kynnyksellä.                                     |                                                                               |                              |
| Laadukkaat ulkoilu- ja luontoliikunta-alueet edistävät työikäisen luovuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä ovat turvallisia. | VERTYn ja yhdistysten toimintojen kautta työttömät ja työttömyysuhan alla olevat tutustuvat luontoon ja retkeilyreitistöihin.         | Talvella mahdollisuuksien mukaan talvinen ulkoiluretki luontoon(Rokua) tms... | Hallinto-osasto              |

|                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                        |
|--------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|
|                                                              | Retkeily- ja luontoreittejä kunnostetaan.                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Kehitetään ja tehdään retkeily- ja luontoreitit näkyviksi asiakkaille. Kehitetään Vaalan liikkumisympäristöjä.                                                                                                                                                                                            | Tekninen osasto, hyvinvointiosasto     |
|                                                              | Luonnon hyvinvointia lisäävät vaikutukset tulevat osaksi kaikkien kuntalaisten hyvinvoinnin edistämistä.                                                                                                                                                                                                                       | etsivässä nuorisotyössä huomioidaan luonnon hyvinvointia lisäävä vaikutus: käydään nuoren kanssa retkillä, leirillä, ulkoilemassa.<br><br>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki r.y.: järjestetyt luontoretket (yleensä lähialueille huomioiden kulttuurikohteet). | Hallinto-osasto<br>Hyvinvointiosasto   |
| Asuntopoliittinen strategia tukee työikäisen asunnon saantia | Asuntopoliittinen strategia huomioi asunnottomuuden, sosiaalisesti tuetun sekä erityisryhmien asumisen. Asuntopoliittisessa strategiassa päämääränä on tarjota asukkaille riittävän terveellinen, turvallinen ja viihtyisä asuminen, jossa tarjotaan laadukkaita, eri elämäntilanteet ja muutokset huomioivia vuokra-asuntoja. | Tarjotaan riittävästi sisäilmaltaan terveellisiä vuokra-asuntoja kaikenikäisille ja erityisesti sivukylien ikäihmisille, lähelle palveluja.                                                                                                                                                               | Työikäiset verkosto<br>Vaalan Niska Oy |

Vapaa-aika

| Tavoite                                                                                  | Toimenpiteet                                             | Tarkennettu sisältö                   | Vastuutaho                                             |
|------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|---------------------------------------|--------------------------------------------------------|
| Työikäisellä on mahdollisuus mielekkääseen vapaa-aikaan ja monipuoliseen harrastamiseen. | Harrastusmahdollisuudet on tehty näkyväksi nettisivuille |                                       | Hyvinvointiosasto ja viestinnän asiantuntija           |
|                                                                                          | Erilaisia sähköisiä palveluita kehitetään                | etsivän asiakkailla oma discord-ryhmä | Hyvinvointiosasto<br>Vaalan kehitysvammaisten Tuki r.y |

|                                                                  |                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                   |
|------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                  |                                                                                                                                                        | Vaalan kehitysvammaisten Tuki r.y.:n nettikahvilatoiminta.                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                   |
|                                                                  | Matalan kynnyksen etäliikuntapalveluita kehitetään                                                                                                     | Kehitetään matalan kynnyksen etäliikuntapalveluja esim. tekemällä ilmaisia ladattavia kunto-ohjelmia kuntalaisille.<br><br>Etäliikuntapalveluita viedään digiyhteydellä koteihin, palveluasuntoihin, laitoksiin. Digiyhteyksissä avustetaan, opetetaan niiden käyttöä.                                                                                  | Hyvinvointiosasto                                                                 |
|                                                                  | Vesiliikunnan monipuolisten mahdollisuuksien kehittäminen esim. Oulujärvellä                                                                           | Kehitetään vesiliikunta mahdollisuuksia ja tarjotaan mm. lajikokeiluja eri liikuntalajeista.<br><br>Oulujärven melojat järjestää melonnan peruskurssin ja tarvittaessa 1-2 ABC-kurssia sekä viikkomelonnat kerran viikossa kesä-elokuussa ja yhteisiä retkiä kysynnän mukaan. Lisäksi järjestetään Sahanrannassa lapsille ja nuorille melontatapahtuma. | Hyvinvointiosasto<br><br>Oulujärven Melojat                                       |
|                                                                  | Kylätalojen ja kunnan harrastetilojen toiminnan kehittäminen monipuolistamaan sivukyliä ja kuntakeskuksen (Esim. Urheilutalo) harrastusmahdollisuuksia |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                   |
|                                                                  | Ulkokuntosalin hyvän tuulen puiston toteuttaminen                                                                                                      | Kehitetään omaehtoisia liikkumismahdollisuuksia mm. hyvän tuulen puisto vastaamaan matalan kynnyksen liikkujien tarpeita.                                                                                                                                                                                                                               | Hyvinvointiosasto                                                                 |
| Työikäinen voi nauttia omasta, itselleni tärkeästä kulttuurista. | Erilaiset kulttuuritapahtumat tukevat työikäisen hyvinvointia musiikki, teatteri, taide, ilmaisutaito                                                  | Selvitellään Kaiku-kortin tapaista palvelua vähävaraisille? Mahdollistetaan maksullisiin tapahtumiin osallistuminen myös niille, joilla ei ole oikeasti varaa.                                                                                                                                                                                          | Hyvinvointiosasto, mahdollisesti taloudellisen hyvinvoinnin ja osallisuuden hanke |
|                                                                  | Kansalaisopiston kulttuuriin liittyvien kurssien edistäminen                                                                                           | Kurssitarjonta pidetään monipuolisena.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Kansalaisopisto                                                                   |
|                                                                  | Yhdistysten kulttuuritoiminnan tukeminen                                                                                                               | Hyvinvointiosasto tukee avustamalla                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Hyvinvointiosasto<br>Yhdistykset                                                  |
|                                                                  | Kotiseututietoisuuden ja kulttuurin lisääminen                                                                                                         | Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry: Kotiseutumuseo auki kesäisin ja järjestetään                                                                                                                                                                                                                                                               | Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys                                          |

|  |  |                                                                                                                                                               |  |
|--|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|  |  | kulttuuriretkiä ja maisemaretkiä yleensä syksyisin.<br>Myös kulttuuritapahtumien järjestäminen, esim.<br>lausuntaryhmän esitys, joka sisältää myös musiikkia. |  |
|--|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|

## Fyysinen terveys, mielen hyvinvointi ja itsensä toteuttaminen

| Tavoite                                                                                                  | Toimenpiteet                                                                                                                                                         | Tarkennettu sisältö                                                                                                        | Vastuutaho                                 |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|
| Työikäisen fyysiseen terveyteen ja mielen hyvinvointiin liittyvät huolet tunnistetaan riittävän varhain. | Hyvän mielen kunta hankkeen kanssa yhteistyössä kehitetyt toimintamallit otetaan käyttöön.                                                                           |                                                                                                                            | Hyvinvointiosasto                          |
|                                                                                                          | Mielenterveysosaamista lisätään poikkihallinnollisesti                                                                                                               | Koulutukset                                                                                                                | Hyvinvointiosasto                          |
| Mielen hyvinvointia tukevat toiminnot ja palvelut ovat helposti saavutettavia.                           | Vertaistukiryhmätoiminnan kehittäminen tukemaan mielenterveyskuntoutuksessa.                                                                                         |                                                                                                                            |                                            |
|                                                                                                          | Aikuisen tuen polku tekee toiminnot ja palvelut näkyväksi.                                                                                                           |                                                                                                                            | Hyvinvointiosasto, viestinnän asiantuntija |
| Työikäiset osaavat pitää huolta omasta fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnistaan.                      | Monialainen, eri toimijoiden välinen yhteistyö ennaltaehkäisyssä ja matala kynnyksen palveluiden saatavuuden parantamisessa huomioidaan hyvinvointialueuudistuksessa | HOP-hankkeessa kootaan monialainen kehittäjäryhmä, joka voi toiminnallaan edistää yhdyspintatoimintaa Hyvinvointialueelle. | Työikäiset verkosto                        |

## Elintavat ja terveyskäyttäytyminen

| Tavoite                                                                        | Toimenpiteet                                                                                                                                                                                                           | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                    | Vastuutaho        |
|--------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| Työikäisellä on mahdollisuus edistää monipuolisesti terveellisiä elintapojaan. | Elintapaohjauksen asiakasprosessin kehittäminen: puheeksi ottaminen, asiakaslähtöinen suunnitelma, muutoksen seuranta ja tuki, järjestelmällinen kirjaaminen asiakastietojärjestelmiin sekä moniammatillinen tiimityö. | HOP-hankkeen asiakkaita voisi kiinnostaa elintapaohjaus ja heitä ohjataan tarpeen mukaan prosessiin.<br><br>Elintapaohjausta ja puheeksi ottoa toteutetaan eri toimintojen yhteydessä. | Hyvinvointiosasto |
|                                                                                | Elintapaohjauksen palvelutarjotin kootusti nettisivuille.                                                                                                                                                              | Yhteistyö POPDigiHoitotakuu hankkeen kanssa (hyvinvointialue9                                                                                                                          | Hyvinvointiosasto |
|                                                                                | Sairauksien ennaltaehkäisyyn liittyvä yhdyspintatyö on suunnitelmallista                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                        | Hyvinvointiosasto |

|                                                                                                                                    |                                                                                                                                                          |                     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|
| hyvinvointialueen ja kunnan yhteistyötä (esimerkiksi ryhmämuotinen elintapaohjaus, Tulppa- ryhmätoiminta)                          |                                                                                                                                                          |                     |
| Kehitetään terveellisen ruoan valmistamiseen liittyviä kursseja/ kerhoja kuntakeskuksessa ja sivukylillä. Perinneruokakursseja.    | Järjestetään ja kehitetään ryhmämuotoista elintapaohjausta mm. järjestämällä ruokaryhmiä kuntalaisille, jossa lisätään kuntalaisten terveystietoisuutta. | Hyvinvointiosasto   |
| <b>Vertaistervarit hankkeen ja muiden hankkeiden kanssa yhteistyössä kehitetään elintapaohjausta ja terveellistä ravitsemusta.</b> | <b>Hanke päättyy Vaalassa vuoden 2022 lopussa.</b>                                                                                                       |                     |
| Liikunnallisen elämäntavan edistäminen osana kylätalojen ja kunnan harrastetilojen toiminnan kehittämistä.                         | Edistetään kuntalaisten positiivista liikuntakäyttäytymistä mm. tarjoamalla palveluja ja mahdollisuuksia omaehtoiseen ja ohjattuun liikkumiseen.         | Hyvinvointiosasto   |
| Etäliikuntamahdollisuuksien kehittäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.                                                      | Kehitetään etäliikunta mahdollisuuksia mm. järjestämällä etäliikuntatuokioita ja lisätään omaehtoista liikkumista esim. lihaskunto-ohjelmilla.           | Hyvinvointiosasto   |
| Ehkäisevän päihdetyön ohjelman toimenpiteiden toteuttaminen.                                                                       | Ohjelmaa toteutetaan myös etsivässä nuorisotyössä alle 29-vuotaiden kanssa.                                                                              | Työikäiset verkosto |

#### Taloudellinen toimeentulo

| Tavoite                                                     | Toimenpiteet                                                                                                                                                | Tarkennettu sisältö                                                                                                   | Vastuutaho        |
|-------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| Sosioekonominen asema ei määritä työikäisen mahdollisuuksia | Köyhyys ilmiönä tulee tutuksi: periytyminen, matala koulutustaso, työmarkkinoilta putoaminen, terveydelliset ongelmat köyhyyteen liittyen, yksinhuoltajuus. | HOP-hanke tuo tutuksi ilmiötä köyhyyteen liittyen. Viestitään positiivisesti olemassa olevista palveluista ihmisille. | Hyvinvointiosasto |
|                                                             | Toimintamalleja taloudellisen hyvinvoinnin edistämiseksi kootaan.                                                                                           | HOP-hankkeen kautta saadaan koulutusta toimintamalleista, joilla taloudellisen hyvinvointia edistetään.               | Hyvinvointiosasto |



|                                                                |                                                                                                                               |                                                                                                  |                                            |
|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|
|                                                                | Kirjastopalveluiden näkyväksi tekeminen esimerkiksi liikuntavälinelainausta                                                   | Kehitetään liikuntavälinelainaamoa ja tehostetaan markkinointia.                                 | Hyvinvointiosasto                          |
| Työikäiset saavat tukea taloudellisissa huolissa ja ongelmissa | Aikuisen tuen polku tekee näkyväksi käytettävissä olevat tukimuodot ja etuudet. Maksuttomien toimintojen näkyväksi tekeminen! |                                                                                                  | Hyvinvointiosasto, viestinnän asiantuntija |
|                                                                | Oulunkaaren ja hyvinvointialueen palveluohjauksen ja seudullisen palveluohjauksen numeron näkyväksi tekeminen.                |                                                                                                  |                                            |
|                                                                | Asuntopoliittinen strategia tukee heikommassa taloudellisessa tilanteessa olevia. Sosiaalisesti tuettu asuminen.              |                                                                                                  | Vaalan Niska Oy                            |
| Työikäiset osaavat hoitaa talousasiansa                        | Työikäisen digitaalisten valmiuksien kehittäminen ja tukeminen.                                                               | Ohjausta ja neuvontaa digi- asioissa annetaan. Palveluiden käyttöön kannustetaan ja rohkaistaan. | Hyvinvointiosasto                          |
|                                                                | Kunnan yhteispalvelupisteen markkinointi. Kelan etäneuvonnasta tiedottaminen.                                                 | Etäneuvonta mahdollisuuksia tuodaan esille ja niistä tiedotetaan.                                | Työikäiset verkosto                        |

## Osallisuus

| Tavoite                                                  | Toimenpiteet                                                                                               | Tarkennettu sisältö                                                                                                                      | Vastuutaho                           |
|----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|
| Työikäinen kokee halutessaan kuuluvansa osaksi yhteisöä. | Osallisuusindikaattori ja osallisuuskysely otetaan käyttöön.                                               | HOP-hankkeessa osallisuusindikaattorin kokeillaan osallisuuden kokemuksen muutoksen näkyväksi tekemiseen.                                | Hyvinvointiosasto, hanke             |
|                                                          | Työikäinen tulee kuulluksi kunnan eri palvelualueilla ja pystyy vaikuttamaan palveluihin.                  |                                                                                                                                          |                                      |
|                                                          | Kehittäjäasiakastoiminta on osa kunnan, Oulunkaaren ja tulevan hyvinvointialueen palveluiden kehittämistä. | HOP-hankkeessa kehittäjäasiakkaita kutsutaan mukaan toteuttamaan hanketta ja hankkeen kehittämisteemoja perustettavaan kehittäjäryhmään. | Hallinto-osasto<br>Hyvinvointiosasto |

|  |                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                 |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | Kehittäjäasiakastoiminta juurtuu osaksi palveluiden kehittämistä.<br>Kehittäjäasiakasvalmennusta kehitetään sekä kehittäjäasiakastoiminta laajennetaan kattamaan koko ikäryhmää. | HOP-hankkeen kautta saadaan kehittäjäasiakasvalmennusta.                                                                                                                                                    | Hyvinvointiosasto                                                                                               |
|  | Työikäisten osallisuutta edistetään osana yhdistysten yhteisöllistä toimintaa.<br>Esimerkiksi tapahtumien järjestäminen tai vertaistukitoiminta.                                 | Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys: retket.<br>Vaaan Kehitysvammaisten Tuki r.y.: retket, kahvilatoiminta ja vertaistuki-illat.                                                                       | Työikäiset verkosto                                                                                             |
|  | Yhdistysten välistä yhteistyötä edistetään yhteisöllisyyden edistämiseksi.                                                                                                       | Yhdistysten ja järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä jatketaan aktiivisesti.<br><br>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry ja Vaaan Kehitysvammaisten Tuki r.y.: mukana tässä resurssien puitteissa. | Työikäiset verkosto<br><br>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry<br><br>Vaaan Kehitysvammaisten Tuki r.y. |

**Ikäihminen on arvokas osa yhteisöä, hänellä on mielekäs arki ja elämä.**

Kasvu, oppiminen, kasvuyhteisö

| Tavoite                                                                         | Toimenpiteet                                                                             | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Vastuutaho        |
|---------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| Ikäihmisellä on monipuolisia mahdollisuuksia osallistua yhdistysten toimintaan. | Vaalalaisten eläkeläis- ja erityisjärjestöjen toiminta säilyy virkeänä ja monipuolisena. | Yhteistyötä eläkeläis- ja erityisjärjestöjen kanssa tehdään edelleen aktiivisesti sekä tuetaan heidän toimintaa, jotta se pysyy edelleenkin virkeänä ja monipuolisena<br>esim. kerhot sivukylien yhdistysten kanssa yhteistyössä, perinnepäivät, puhelinringit<br><br>Sydänyhdistys ry järjestää sydän tapahtuman syksyn aikana. | Hyvinvointiosasto |

|                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                              |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|
| Kunta tarjoaa maksuttomat tilat yhdistystoimijoille kuntakeskuksessa, mutta mahdollisuuksien mukaan myös sivukylillä. | <p>Kehitetään myös järjestöjen yhteistyötä / Säräisniemen malli, jossa neljä yhdistystä vuorottelee viikottaisen tapahtuman järjestämisessä. Aiomme jatkaa myös ensi vuonna, mikäli Säräisniemen koulun tilat pysyvät käytössämme tai meille osoitetaan uudet tilat.</p> <p>Kunta tarjoaa yhdistyksille liikuntatilat käyttöön ilmaiseksi kuntakeskuksessa sekä sivukylillä.</p> <p>KOY Vaalan Niska ja Vaalan kunta yhdessä järjestävät kokoontumistiloja Vaalan keskustassa yhdistysten toimintoja varten.</p> <p>Sivukylien asukkaille/yhdistystoimijoille turvataan/järjestetään/mahdollistetaan tilat kerhoille, harrastuksiin, kansalaisopiston toimintaan yms.</p> | <p>Säräisniemen Kyläyhdistys</p> <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>KOY Vaalan Niska</p>            |
| Kunta tukee yhdistysten toimintojen näkyväksi tekemistä sekä markkinointia                                            | <p>Resurssien mukaan annetaan omaa osaamista avuksi yhdistysten markkinoinnin tukemisessa</p> <p>yhteiset mainonnat, infotaulut joihin voidaan yhdistää myös yhdistysinfoa.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Yhdistykset</p>                                                  |
| Sähköiset infotaulut otetaan käyttöön                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                              |
| Toimijat tutuksi-tapahtumia tai vastaavia yhdistysten tunnetuksi tekemiseksi                                          | <p>Vanhus- ja vammaisneuvosto yhdessä hyvinvointisuunnittelijan kanssa järjestää tilaisuuden, jossa esitellään yhdistyksiä</p> <p>Seurakunta voisi olla tässä mukana.</p> <p>Vanhus- ja vammaisneuvoston esitys on, että kunnan nettisivuilla olevaa toimintakalenteria kehitetään – yhdistysten olisi hyvä päästä itse päivittämään tietoja kalenteriin</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Yhdistykset</p> <p>Seurakunta</p> <p>Viestinnän asiantuntija</p> |
| Kunnan tilojen monipuolinen hyödyntäminen yhdistysten toiminnoissa esim. Ruokakurssit                                 | <p>KOY Vaalan Niska ja Vaalan kunta yhdessä järjestävät kokoontumistiloja Vaalan keskustassa yhdistysten toimintoja varten</p> <p>Koulun tiloja on soveltuvien osin käytössä.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <p>KOY Vaalan Niska</p> <p>Sivistysosasto</p>                                                |

|                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                    |
|----------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------|
| Kansalaisopiston tarjonta vastaa ikäihmisten harrastus- ja oppimisen tarpeisiin. | Kansalaisopiston kursseja järjestetään myös sivukylillä. Etäkurssitoimintaa kehitetään sekä selvitetään uusia toimintamalleja kurssien toteuttamiseen sivukylillä.                                                                   | Kansalaisopisto on erittäin tärkeä toimija kaikenlaisen kulttuuritoiminnan mahdollistajana. Tarjonta on kiitettävän runsas. Sivukylillä pitäisi kehitellä uusia toimintatapoja mm. etäkurssi toimintaan, striimaukset esim. liikunnan ohjauksessa? Laitteistojen hankinta kylille, käyttöopastus tarpeen.<br><br>Kansalaisopisto on ottanut tämän huomioon kurssisuunnitelmissa.                                                                                                                                                          | Sivistysosasto<br>Hyvinvointiosasto<br>Yhdistykset |
|                                                                                  | Kulttuuri- ja kotiseututietoisuuden vahvistaminen osaksi kansalaisopiston toimintaa                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                    |
|                                                                                  | Yhdistysten ja kansalaisopiston toiminnassa täytyy paremmin ottaa huomioon ne ikäihmiset, joiden liikkuminen palveluiden ääreen on rajoittunutta. Palveluita ja toimintaa tulisi tarjota myös kotiin esimerkiksi netin välityksellä. | Liikuntapalveluiden piiriin osallistumista mahdollistetaan teknologian avulla ja näin ollen saavutetaan palveluiden ääreen tavoittamattomat ikääntyvät esim. sivukyliltä. Liikuntapalvelu voidaan mahdollistaa myös esimerkiksi viemällä etäliikuntatuokioon tarvittavat välineet kylätaloille, joista liikuntapalveluihin voisi osallistua. Tällä lisättäisiin myös yhteisöllisyyttä asiakkaiden keskuudessa.<br><br>Palvelujen tarjoaminen kotiin netin välityksellä. Steematut luennot, koulutukset, tilaisuudet. Digiopastusta tähän. | Hyvinvointiosasto                                  |

#### Ihmissuhteet ja elämänmuutokset

| Tavoite                                      | Toimenpiteet                                                                                                                                                                                                                                                        | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                                      | Vastuutaho                                                                                                |
|----------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Ikäihmisen ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä. | Kunnan ja yhdistysten yhteistä kiertävää Olohuone-toimintaa kehitetään ja jalkautetaan erityisesti sivukylille. Olohuoneella on viikoittainen kokoontumispaikka uusissa nuorisotiloissa ja lisäksi olohuone kokoontuu säännöllisesti myös sivukylillä (yhteistyössä | Olemme ottaneet haasteen vastaan ja aloittaneet avoimet olohuoneet.<br><br>OLOHUONE kerho on jalkautettu sivukylille ja kokoontuu jo Vaalan kylällä nuokkarilla, Nuojualla Asemalla, Säräisniemellä koululla ja Veneheitossa Vastuksen talolla aloitetaan syksyllä 2022. | Säräisniemen Kyläyhdistys<br><br>Hyvinvointiosasto<br><br>Eläkeliiton Vaalan yhdistys<br>Muut yhdistykset |

|                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                     |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
|                                                                                          | sivukylillä toimivien yhdistysten kanssa).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Olohuone toimintaa kehitetään edelleen monipuolisemmaksi.<br>Yhteistyö on voimaa!                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                     |
|                                                                                          | Puhelinrinkeihin saadaan lisää vapaaehtoisia ohjaajia ja siten rinkien määrä lisääntyy<br><br>Löytävää seniorityötä kehitetään eteenpäin yhteistyössä muiden ikäihmisten parissa työskentelevien kanssa, kuten kunnan muut palvelut, Oulunkaaren sotepalvelut, tuleva hyvinvointialue, srk, yhdistykset<br>Seurakunnan Kahvikamari ja kerhot<br>Kotikäynnit | Toinen puhelin ringi on saatu perustettua ja aloittaa syksyllä 2022 vapaaehtoisen vetäjän toimesta. Puhelinringistä apua yksinäisyyden ehkäisyssä kylällä, jossa ei mahdollisuutta kerhotoiminnalle.<br><br>Seurakunta tekee löytävää seniorityötä.<br><br>Löytävää seniorityötä on tehty ja kehitetään edelleen yhteistyössä hyvinvointialueen, seurakunnan ym. yhteistyökumppaneiden kanssa.                                                                                                                                                               | Hyvinvointiosasto<br><br>Vaalan Seurakunta<br><br>Hyvinvointiosasto |
| Sukupolvet ylittävä toiminta lievittää ikäihmisen yksinäisyyttä ja edistää ihmissuhteita | Kehitetään omaa kyläluuta-toimintaa, yhdistysten yhteistyötä lisätään                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                     |
| Ikäihmisellä on mahdollisuus saada apua ja tukea riittävän varhain hyvinvointihuoliinsa. | Huoli-ilmoituksen tekeminen on tuttua ja oikea-aikaista                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Asuntoyhtiö voi olla mukana tiedottamassa ja ohjaamassa asiakkaita esimerkiksi tukiyhdistyksen suuntaan. Tarvittavia yhteystietoja voidaan lisätä mm. asukasoppaaseen ja Niskan nettisivulle. Huoli-ilmoitusten tekeminen on jo osa asuntotoimiston palveluprosessia ja henkilökunnalla on niihin olemassa tarvittaessa valmiudet.<br><br>Lakisääteinen palvelutarpeen arvointi mikäli huoli herää toimintakyvyn alenemisesta<br><br>Huoli-ilmoituksia on vastaanotettu/vastaanotetaan edelleen ja asioita viety eteenpäin Oulunkaarelle sekä seurakunnalle. | KOY Vaalan Niska<br><br>Hyvinvointialue<br><br>Hyvinvointiosasto    |

|                                                                                                                                |                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                | Omaishoitajat saavat tarvitsemansa tuen ja vapaan, varahoitajajärjestelmää kehitetään myös osana yhdyspintatyötä                          | Omaishoitoasioita tärkeä kehittää yhdessä hyvinvointialueen kanssa.                                                                                                                                                                                                                                                                | Hyvinvointiosasto<br>Hyvinvointialue<br>Vanhus- ja vammaisneuvosto |
|                                                                                                                                | Omaishoitajien vertaistukiverkoston toiminnan elävöittäminen ja kehittäminen, esimerkiksi kohtaamispaikan muodossa                        | Omaishoitajien verkosto kaipaa vertaistukea                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Hyvinvointiosasto<br>Hyvinvointialue<br>Vanhus- ja vammaisneuvosto |
|                                                                                                                                | Tukiyhdistysten toiminta nähtäväksi                                                                                                       | Asuntoyhtiö voi olla mukana tiedottamassa ja ohjaamassa asiakkaita esimerkiksi tukiyhdistyksen suuntaan. Tarvittavia yhteystietoja voidaan lisätä mm. asukasoppaaseen ja Niskan nettisivulle. Huoli-ilmoitusten tekeminen on jo osa asuntotoimiston palveluprosessia ja henkilökunnalla on niihin olemassa tarvittaessa valmiudet. | KOY Vaalan Niska                                                   |
|                                                                                                                                | Sähköisiin infotauluihin tieto esimerkiksi siitä, mihin olla kriisin hetkellä yhteydessä                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                    |
| Elämänmuutoksissa ja kriiseissä palveluohjaus, tuki ja auttaminen on toimivaa (juuri eläkkeelle jääneet sekä leskeksi jääneet) | Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä kehitetään toimintamalleja esim. eläköitymiseen tai leskeytymiseen liittyviin kriisitilanteisiin | Palveluohjauksen tarkoitus ja numero täytyisi tulla tutuksi                                                                                                                                                                                                                                                                        | Hyvinvointiosasto<br>Hyvinvointialue                               |
|                                                                                                                                | Monialaisten vertaisryhmien kehittäminen                                                                                                  | Kehitetään kulttuurikaveritoimintaa yhdessä kunnan ja järjestöjen kanssa. Vapaaehtoiset ja vertaiset toimivat kavereina ja saattajina sekä tukihenkilöinä ikääntyvien kulttuuritoimintaan osallistumisessa.                                                                                                                        | Hyvinvointiosasto<br>Yhdistykset                                   |
|                                                                                                                                | Elämänmuutosten yhteydessä otettava huomioon myös ennaltaehkäisevä päihdetyö                                                              | Ennaltaehkäisevää päihdetyötä tehdään edelleen aktiivisesti somemarkkinoinnalla, tiedottamisella, kampanjoilla, luennoilla sekä tempauksilla                                                                                                                                                                                       | Hyvinvointiosasto                                                  |

Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus

| Tavoite                                                        | Toimenpiteet                                                                                                                                                                            | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Vastuutaho                                                                                                                                                              |
|----------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Ikäihminen pärjää halutessaan kotonaan mahdollisimman pitkään. | Vähävaraisille ikäihmisille tarkoitetun Vaala-setelin käyttöönotto yhteistoiminnassa sosiaalipalvelujen sekä Vaala-setelitoimijoiksi ilmoittautuneiden yritysten ja yhdistysten kanssa. | Vaala-setelin kehittelyä jatketaan                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Hyvinvointiosasto                                                                                                                                                       |
|                                                                | Ikäihminen saa apua kodin ylläpitotöihin                                                                                                                                                | <p>Kylätalkkaritoiminnan mahdollisuuksien selvittäminen esimerkiksi työllisyyshankkeessa.</p> <p>Ikäihmisille asuntoyhtiö ja Vaalan kunta järjestävät ylläpitopalveluita erillisellä sopimuksella. Jos nyt ilman sopimusta pienimuotoisia ylläpitotöitä, esimerkiksi palovaroittimien vaihtotyö, pesuhuoneen suihkuverhon kiinnitys, valaisimien asennus jne. on jo tehty, mutta työmäärän kasvaessa tähän tarvitaan erillinen sopimus.</p> <p>Ikäihmisille tuodaan tietoa kodin ylläpitoon liittyvistä asioista, palveluiden saatavuudesta, palveluntuottajista, kunnan alueen toimijoista. Ikäihmisille annetaan ohjausta, tietoa, avustetaan tiedon haussa, hakemusten täytössä.</p> <p>Tiedote teiden auraamiseen liittyen. Kotihoidolla ja ambulanssilla voi olla vaikeuksia päästä ikäihmisten kotiin, jos polanne estää pihaan ajon.</p> <p>Kotona asumisen tukemista, sekä mielekästä elämää kotona. Sosiaalisten verkostojen ylläpitäminen lähiverkoston avulla on tärkeä hyvinvointia tukeva asia.</p> | <p>Hallinto-osasto<br/>Hyvinvointiosasto<br/>KOY Vaalan Niska</p> <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Vanhus- ja vammaisneuvosto<br/>Tekninen osasto</p> <p>Hyvinvointialue</p> |

|                                                                          |                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                         |
|--------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|
|                                                                          |                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                         |
|                                                                          | Ikäihminen tietää apuvälinekäytännöt sekä asunnon muutostöihin liittyvät kriteerit ja etuudet                                                                                                           | <p>Apuvälinekäytännöt tulevat tutuiksi hoitopalvelujen tuottajilta. Muutostöihin liittyvät vastuut ja veloitteet esitetään asuntoyhtiön vuokrasopimuksissa, vastuunjakotaulukoissa ja asukasoppaassa.</p> <p>Lisättävä tiedotusta ikäihmisten apuvälineiden saannissa ja niiden käytössä.</p> <p>Ikäihmisille viedään tietoa saatavilla olevista apuvälineistä, kodin muutostöistä, mahdollisista niihin liittyvistä kriteereistä esim. kerhoissa ym. tapaamisissa.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <p>KOY Vaalan Niska</p> <p>Yhdistykset, hyvinvointiosasto</p>           |
| Ikäihmisellä on mahdollisuus vastuulliseen ja turvalliseen liikkumiseen. | <p>Eri kiinteistöjen ja liikkumisväylien esteettömyyttä edistetään ja niitä pidetään hyvässä kunnossa.</p> <p>Luontoliikuntakohteiden esteettömyys: valitaan jokin kohde joka tehdään esteettömäksi</p> | <p>Uudistuotannossa esteettömyysasiat ovat automaattisesti mukana suunnittelussa. Korjaus- ja muutostöissä estettämyys sekä toimivuus ikäihmisten kannalta huomioidaan jatkossa suurempien remonttien yhteydessä. Esteettömyys- ja toimivuusasioihin kiinnitetään tarvittaessa huomiota myös huoneistokohtaisesti siten, että asiakkaan tarpeet ja elämisen tavoitteet pystytään ratkaisemaan mahdollisimman optimaalisesti.</p> <p>Esteettömyyteen kiinnitetään huomiota ja sitä edistetään</p> <p>Liikenneturvallisuustyössä esteettömyyden edistäminen on yksi päämäärä</p> <p>Saharannan uimarannan ja venesataman esteettömyysselvityksen perusteella suunnitellaan tarvittavat toimenpiteet.</p> <p>Hyödynnetään Kainuun liikunnan Reitit tutuiksi -hanketta, jossa tehdään mm. tuote- ja esteettömyyskuvaukset Oulujärvi Leaderin alueella</p> | <p>KOY Vaalan Niska</p> <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Tekninen osasto</p> |



|                                                                                                                              |                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
|                                                                                                                              |                                                                                                                  | sijaitsevista matalankynnyksen retkeilyreiteistä. Vaalan osalta kohteina<br>Lumman reitti<br>Latvakankaan aarnialue ja<br>Kurikkavaaran reitit                                                                                                                                                                                                                                                                            |                   |
|                                                                                                                              | Ikäihmisten ajoterveyteen liittyvää tietoutta lisätään.                                                          | Järjestetään ajoterveyteen liittyviä luentoja sekä koulutuksia                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Hyvinvointiosasto |
|                                                                                                                              | Kunnan kiinteistöjen toimivuus<br>ikäihmisille /remonteissa huomioidaan<br>ikäihmisten tarpeet                   | Uudistuotannossa esteettömyysasiat ovat automaattisesti mukana suunnittelussa. Korjaus- ja muutostöissä estettämyys sekä toimivuus ikäihmisten kannalta huomioidaan jatkossa suurempien remonttien yhteydessä. Esteettämyys- ja toimivuusasioihin kiinnitetään tarvittaessa huomiota myös huoneistokohtaisesti siten, että asiakkaan tarpeet ja elämisen tavoitteet pystytään ratkaisemaan mahdollisimman optimaalisesti. | KOY Vaalan Niska  |
| Ikäihminen voi elää ja asua ympäristössä, jossa kulttuuri ja taide ovat läsnä arjessa.                                       | Kulttuuritapahtumia tarjotaan esteettöminä, tapahtumien striimaaminen esim. vuodeosastolle, palvelukoteihin jne. | Seurakunta striimaa sunnuntain messut.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Vaalan Seurakunta |
| Laadukkaat ulkoilu- ja luontoliikunta alueet edistävät ikäihmisen luovuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä ovat turvallisia | Terapiaeläintoiminnan kehittäminen                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                   |

## Vapaa-aika

| Tavoite                                                                                  | Toimenpiteet                                                  | Tarkennettu sisältö                                                                                                      | Vastuutaho                                                           |
|------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|
| Ikäihmisellä on mahdollisuus mielekkääseen vapaa-aikaan ja monipuoliseen harrastamiseen. | Harrastusmahdollisuudet on tehty näkyväksi myös nettisivuille | Harrastekalenterin kokoaminen<br><br>Liikuntapalveluiden osalta harrastusmahdollisuudet tehdään näkyväksi nettisivuille. | Hyvinvointiosasto<br>Viestinnän asiantuntija<br><br>KOY Vaalan Niska |

|  |                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                      |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |                                                                                                                                                         | Harrastusmahdollisuuksista voidaan tiedottaa myös asuntotoimiston nettisivuilla sekä asukkaille jaettavissa asumisoppaissa. Asumisopas annetaan aina uudelle vuokralaiselle ja se sisältää asumiseen liittyvää käytännönläheistä ja hyödyllistä tietoa.                                                                                                                                       |                                                                                                      |
|  | Harrastusmahdollisuuksista viestitään monipuolisesti infotauluilla, ilmoitustauluilla ja lehdessä, perinteinen lehtinen                                 | Liikuntapalveluita markkinoidaan monipuolisesti niin ilmoitustauluilla, infotauluilla kuin perinteisillä paperimainoksillakin.<br><br>Harrastusmahdollisuuksista voidaan tiedottaa myös asuntotoimiston nettisivuilla sekä asukkaille jaettavissa asumisoppaissa. Asumisopas annetaan aina uudelle vuokralaiselle ja se sisältää asumiseen liittyvää käytännönläheistä ja hyödyllistä tietoa. | Hyvinvointiosasto<br>Viestinnän asiantuntija -<br>kuntalaiskirje, KesäReitti<br><br>KOY Vaalan Niska |
|  | Kylätalojen ja kunnan harrastetilojen toiminnan kehittäminen monipuolistamaan sivukylien ja kuntakeskuksen (Esim. Urheilutalo) harrastusmahdollisuuksia |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Hyvinvointiosasto,<br>liikunnanohjaaja                                                               |
|  | Ulkokuntosalin hyvän tuulen puiston toteuttaminen                                                                                                       | Eri ikäryhmien osallistaminen suunnitteluun.<br><br>hyvän tuulen puiston kehittäminen ja koulun liikunta-alueen uudistaminen (piha) sekä urheilukentän kunnossa pitäminen.<br><br>Hyvän tuulen puisto. Penkkejä ja tuoleja tiettyihin paikkoihin. Tehtäisiin talven aikana ja paikoilleen keväällä. Takatieltä saharannantien varteen penkkejä, Saharantaan satamaan puiden katveeseen        | Hyvinvointiosasto<br><br>Vanhus- ja vammaisneuvosto                                                  |
|  | Yhteistyössä järjestetään säännöllisesti Olohuonetoimintaa                                                                                              | Olohuonetoimintaa järjestetään yhdessä ja säännöllisesti                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Hyvinvointiosasto                                                                                    |
|  | Hyvän korkuisia ja helposti saavutettavia penkkejä ympäristöön, joissa voi levähtää kävelylenkin varrella                                               | Mahdollisimman huonosti rikottavia penkkejä ja pöytiä, levähdyspisteet tarpeen. Varmistettava siisteys                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Hyvinvointiosasto<br>Tekninen osasto                                                                 |

|                                                                  |                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                           |
|------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|
|                                                                  |                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                           |
| Ikäihminen voi nauttia omasta, itselleen tärkeästä kulttuurista. | Matalan kynnyksen etäkulttuuri- ja liikuntapalveluita sekä maksuttomia kulttuuri- ja liikuntapalveluita kehitetään                             | Matalan kynnyksen maksuttomia liikuntapalveluita kehitetään kunnan liikuntapalveluiden toimesta.<br>Kulttuuripalveluiden organisointia kuntalaisten toiveiden ja tarpeiden pohjalta: teatteri-, musiikkiesitykset yms                                                                                                                                                                                                                                          | Hyvinvointiosasto                                                         |
|                                                                  | Erilaiset kulttuuritapahtumat tukevat ikäihmisten hyvinvointia musiikki, teatteri, taide, ilmaisutaito: osallistetaan ikäihmiset suunnitteluun | Hankkeistetaan ikääntyvien kulttuurihyvinvoinnin edistämisen tarpeita ja kehitetään kunnan toimesta kulttuurihyvinvointia ottamalla käyttöön hyviksi todettuja toimintamalleja.<br>Ikäihmisten hyvinvointia tuetaan ja mielenhyvinvointia lisätään tapahtumilla, luennoilla, koulutuksilla ja niitä suunnitellaan yhdessä ikäihmisten kanssa.<br>Sydänyhdistys ry järjestää sydän tapahtuman syksyn aikana<br>Lukupiirin organisointi yhdessä kirjaston kanssa | Hyvinvointiosasto<br><br>Vaalan Sydänyhdistys                             |
|                                                                  | Kansalaisopiston kulttuuriin liittyvien kurssien edistäminen                                                                                   | Asia on huomioitu kansalaisopiston kurssisuunnitelmassa.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Kansalaisopisto                                                           |
|                                                                  | Yhdistysten kulttuuritoiminnan tukeminen                                                                                                       | Kunta tukee Oulujokilaakson Näyttämöyhdistystä kesäteatterin tuottamisessa                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | hyvinvointiosasto                                                         |
|                                                                  | Kotiseututietoisuuden ja kulttuurin lisääminen                                                                                                 | Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry:n toimintaa: Kotiseutumuseo on auki kesäsunnuntaisin, jolloin on myös teemapäiviä ja näyttelyitä.<br>Säräisniemen kyläyhdistyksellä on ollut muutaman vuoden ajan tarjolla "kyläkävelyitä" joilla oppaan ( Matti Haataja) kanssa tutustutaan Säräisniemen historiaan ja nähtävyyksiin. Retki on joskus tehty myös linta-autolla, jolloin voidaan käydä kauempana. "Avoimet kylät" päivä                            | Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys<br><br>Säräisniemen Kyläyhdistys |

Fyysinen terveys, mielen hyvinvointi ja itsensä toteuttaminen

| Tavoite                                                                                                                               | Toimenpiteet                                                                                         | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                               | Vastuutaho                                                          |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
| Fyysiset sairaudet heikentävän mahdollisimman vähän ikäihmisen osallisuutta                                                           | Toimivat kotoa kotiin polut                                                                          | Löytävän seniorityön malli pitää sisällään myös toimivat asuntopalvelut, jossa kotoa kotiin -polku voitaisiin toteuttaa mahdollisimman joustavasti ikäihmisen tarpeet huomioiden. | KOY Vaalan Niska<br>Hyvinvointiosasto<br>Hyvinvointialue            |
|                                                                                                                                       | Kotikäynnit tukevat oikea-aikaisesti ja riittävän varhain hyvinvointihuolien tunnistamisessa         | Seurakunta tekee kotikäyntejä.                                                                                                                                                    | Oulunkaari/kotipalvelu 2023<br>hyvinvointialue<br>Vaalan Seurakunta |
| Ikäihmisen ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä                                                                                           | Löytävän seniorityön malli tukee ikäihmistä kokonaisvaltaisesti                                      | Erittäin matalan kynnyksen lähestyminen ja yhteydenotot hyvinvointisuunnittelijaan<br>Huoli-ilmoitukset                                                                           | Hyvinvointiosasto                                                   |
| Ikäihmisten mielen hyvinvointiin liittyviin haasteisiin tartutaan ajoissa                                                             |                                                                                                      | Löytävän seniorityön malli pitää sisällään myös toimivat asuntopalvelut, jossa kotoa kotiin -polku voitaisiin toteuttaa mahdollisimman joustavasti ikäihmisen tarpeet huomioiden. | KOY Vaalan Niska                                                    |
| Ikäihmisillä on tietoa kuinka omaa mielen hyvinvointia parannetaan sekä tarjolla myös ammattiapua silloin kun oma-apu ei enää riitä   | Ikäihmisten tuen polku tekee näkyväksi erilaiset tuen ja auttamisen muodot                           | Myös omaisille sekä läheisille tiedottamista                                                                                                                                      | Viestinnän asiantuntija<br>Hyvinvointiosasto<br>Hyvinvointialue     |
|                                                                                                                                       | Mielenterveyden haasteiden tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen luentoja ja tiedon lisäämisen avulla | Mielenterveyden haasteet tunnistetaan ja mielenhyvinvointia vahvistetaan luennoilla sekä koulutuksilla. Henkilökunnan osaamista vahvistetaan.                                     | Hyvinvointiosasto osaltaan                                          |
| Häpeän tunne "mielenterveyshaasteista" vähenee ja ikäihmisten kynnys hakea apua ja tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa paranee | Lähipalvelut pyritään turvaamaan hyvinvointialueuudistuksessa                                        |                                                                                                                                                                                   | Koko kunta<br>Hyvinvointiosasto<br>Hyvinvointialue                  |

Elintavat ja terveyskäyttäytyminen

| Tavoite                                                                                                            | Toimenpiteet                                                                                                                                                                                                                                          | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Vastuutaho                                                          |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
| Ikäihmisten elintavat tukevat tervettä ikääntymistä toimintakyky säilyy hyvänä mahdollisimman pitkään              | Ikäihmiset osaavat hyödyntää yksilöllistä elintapa- ja liikuntaneuvontaa, yhdistykset tiedottavat jäsenilleen kunnan tarjoamasta palvelusta                                                                                                           | Tehdään elintapa- ja liikuntaneuvonta saavutettavaksi ikäihmisten keskuudessa tehostamalla markkinointia. Kunnan nettisivuilla on ajankohtainen tieto elintapa- ja liikuntaneuvonnasta.<br><br>Mietitään palveluketjuja elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan osalta. Kokeillaan ryhmämuotoista elintapaohjausta. | Hyvinvointiosasto                                                   |
|                                                                                                                    | Ikäihmiset osaavat tunnistaa elintapoihinsa liittyviä seikkoja, jotka vaikuttavat terveeseen ikääntymiseen. Esimerkiksi päihteiden käytön riskirajat ovat tuttuja<br>Yhdistysten ryhmä- ja vertaisryhmätoiminta tukee ikäihmisten terveitä elintapoja | Ikäihmisille tarjotaan luentoja ja koulutusta esim. terveellisestä ravinnosta, liikunnasta, ikäihmisten päihteiden käytöstä.                                                                                                                                                                                       |                                                                     |
|                                                                                                                    | Löytävän seniorityön malli tukee ikäihmisen toimintakyvyn säilymistä                                                                                                                                                                                  | Tuetaan ikäihmisten toimintakyvyn säilymistä sekä kotona pärjäämistä.                                                                                                                                                                                                                                              | Hyvinvointiosasto                                                   |
| Omaehtoinen liikkuminen lisääntyy, ruokavalio muuttuu terveellisemmäksi ja päihteiden ongelmallinen käyttö vähenee | Yhdistykset osaltaan toteuttavat ehkäisevän päihdetyön ohjelmaan kirjattuja toimenpiteitä                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                     |
|                                                                                                                    | Oppilasravintola Sapuska tarjoaa mahdollisuuden ruokailuun ikäihmisille                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                     |
|                                                                                                                    | Terveeseen ikääntymiseen liittyvää koulutusta ja asiantuntijaluentoja järjestetään                                                                                                                                                                    | Järjestetään ikäihmisille asiantuntijaluentoja terveyteen liittyen.<br><br>Syöpäosasto on järjestänyt joitakin syöpään liittyviä luentoja. Niissä on ollut runsaasti kävijöitä. Parin viime vuoden aikana                                                                                                          | Hyvinvointiosasto<br><br>Pohjois-Suomen Syöpäyhdistys, Vaalan kerho |

|  |  |                                                                                                |  |
|--|--|------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|  |  | on ollut vaikea saada luennoitsijoita. Yritämme vuoden -23 aikana saada järjestetyksi luennon. |  |
|--|--|------------------------------------------------------------------------------------------------|--|

## Taloudellinen toimeentulo

| Tavoite                                                                        | Toimenpiteet                                                                                                                                                                            | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                             | Vastuutaho                                                       |
|--------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|
| Ikäihmisten huoli taloudellisesta toimeentulosta vähenee                       | Vähävaraisille ikäihmisille tarkoitetun Vaala-setelin käyttöönotto yhteistoiminnassa sosiaalipalvelujen sekä Vaala-setelitoimijoiksi ilmoittautuneiden yritysten ja yhdistysten kanssa. | Vaala-setelin kehittämistä jatketaan                                                                                                                                            | Hyvinvointiosasto<br>Hyvinvointialue                             |
|                                                                                | Tuetaan ikäihmisten osallistumista kansalaisopiston kursseihin taloudellisesti                                                                                                          | Halvemmat kurssimaksut ikäihmisille -selvitellään mahdollisuuksia                                                                                                               | Hyvinvointiosasto<br>Sivistysosasto                              |
|                                                                                | Ikäihmisten tuen polku tekee näkyväksi etuudet ja muut tuen muodot                                                                                                                      | Kytetään mukaan välitystiliasiakkuudet, jossa sosiaalitoimisto toimii yhteistyössä.<br>Informoidaan ikäihmisiä etuuksista sekä tuista sekä avustetaan esim. hakemusten täytössä | Hyvinvointiosasto<br>Viestinnän asiantuntija<br>KOY Vaalan Niska |
| Ikäihminen ei tunne häpeää liittyen taloudellisen hyvinvoinnin huolenaiheisiin | Taloudellisen tilanteen-puheeksiottomallin juurruttaminen                                                                                                                               | Malli pilotoitu v 2021, jalkautettu Oulunkaarelle -> hyvinvointialueelle?                                                                                                       | Hyvinvointiosasto<br>Hyvinvointialue                             |
|                                                                                | Taloudellisen hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät paikalliset ja alueelliset palvelut tulevat tutuksi                                                                                   |                                                                                                                                                                                 | Hyvinvointiosasto                                                |

## Osallisuus

| Tavoite                                                                                                      | Toimenpiteet                                                                    | Tarkennettu sisältö                                                                                                                                                              | Vastuutaho                                                     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|
| Ikäihmiset osallistuvat aktiivisesti heille suunnattujen palveluiden ja erilaisten toimintojen kehittämiseen | Vanhus- ja vammaisneuvoston rooli ikäihmisten asioiden edistäjänä tulee tutuksi | Tehdään yhteistyötä Vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa sekä kuullaan ja otetaan huomioon heidän toiveet<br>Tiiviimpi yhteistyö yhdistysten ja vanhus-ja vammaisneuvoston kanssa. | Hyvinvointiosasto<br>Vanhus- ja vammaisneuvosto<br>Yhdistykset |

|                                                                                      |                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                    |
|--------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                      | Ikäihmisiä kuullaan heille suunnattujen palveluiden kehittämisessä                                                                        | <p>Osallistetaan ikäihmiset liikuntapalveluiden kehittämiseen.</p> <p>Hankkeistetaan ikääntyvien kulttuurihyvinvoinnin ja osallisuuden hyviä käytäntöjä ja suunnitellaan tarpeiden mukaista toimintaa yhdessä kunnan, kulttuuritoimijoiden ja asumis- ja kotipalveluiden piirissä olevien ikäihmisten kanssa.</p> <p>Ikäihmisiä kuullaan heitä koskevissa asioissa ja palveluiden kehittämisessä</p> <p>Mietitään keinoja ikäihmisten kuulemiseksi.</p> | Hyvinvointiosasto                                                                  |
| Ikäihmiset tuntevat kuuluvansa yhteisöön                                             | Kuntalaiset saavat vähintään kaksi kertaa vuodessa paperisen kuntatiedotteen kotiinsa                                                     | Kuntalaiskirje jaetaan kaikille, joilla on postilaatikko (myös vapaa-ajan asukkaille)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Viestinnän asiantuntija koordinoi                                                  |
| Toisistamme välittämisen ilmapiiri lisääntyy                                         | Otetaan huomioon ikäihmisten rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa digikanavissa ja tarjotaan heille perinteisen vaikuttamisen mahdollisuus | Mitä on perinteisen vaikuttamisen keinot? Voiko kehitellä ikäihmisten kuulemiseksi uusia keinoja, jotka ovat heille sopivia?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Hyvinvointiosasto                                                                  |
| Digihyvinvointi tukee ikäihmisen osallisuutta ja edistää palvelujen saavutettavuutta | Digitaitoja edistetään esimerkiksi digikummitoiminnalla                                                                                   | Kirjastolla alkuvuodessa digiopastaja                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Hyvinvointiosasto                                                                  |
|                                                                                      | Digitaaliset palvelut ja digituki tulevat tutuksi                                                                                         | <p>Digituen avulla parannetaan ikäihmisten mahdollisuutta käyttää verkossa olevia palveluja. Palvelut ja verkossa oleva informaatio tehdään saavutettavammaksi ikäihmisille.</p> <p>Digitaitoja harjoitellaan ikäihmisten kanssa myös eri kerhoissa.</p> <p>Matalan kynnyksen opastus digitaitoihin. Digiturvallisuus.</p>                                                                                                                              | <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>KOY Vaalan Niska</p> <p>Vanhus- ja vammaisneuvosto</p> |

|  |  |                                                                       |  |
|--|--|-----------------------------------------------------------------------|--|
|  |  | KELA-taksin tilaaminen ja ohje käyttöön tulee tutuksi<br>ikäihmisille |  |
|--|--|-----------------------------------------------------------------------|--|